Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Газета 1918 йил 21 июндан чиқа бошлаган

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети ва Министрлар Советининг органи

№ 279 (20. 247) • 1988 йил 3 декабрь • шанба

Баҳоси 3 тийин.

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИДА УЧРАШУВ

1 декабрь куни КПСС Марказий Комитетида КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари, СССР Олий Совети Президиумининг Раиси М. С. Горбачев СССР Олий Советининг Озарбайжон ССР ва Арманистон ССРдан вакил бўлган депутатлари билан учрашди. Учрашувда Н. И. Рижков, Н. Н. Слюньков, В. М. Чебриков, А. Н. Яковлев, А. И. Лукьянов, Г. П. Разумовский ўртоқлар қатнашдилар.

Рўй-рост фикрлашув давомида региондаги вазиятни барқарорлаштиришнинг баъзи масалалари, мазкур иттифоқдош республикалардаги кескинликни камайтириш ва тугатишга, ўзаро ишончни, интизом ва ҳуқуқ-тартиботни мустаҳкамлашга оид чора-тадбирлар муҳокама қилинди. Миллатлараро можаролар, шу заминдаги забастовкалар, жамият манфаатларига зид хатти-ҳаракатлар экономикага катта зиён етказаётганлиги, мамлакатда авж олиб кетган демократик янгиланиш жараёнларига объектив равишда қарши қаратилганлиги таъкидланди.

Учрашув қатнашчилари иккала республикадаги барча соғлом кучларни жипслаштиришга, миллий заминда адоват ва душманлик уруғларини сочиш йўлидаги уринишларга қатъий зарба беришни уюштиришга, региондаги ишларнинг аҳволини бартараф этиш соҳасида дарҳол мустаҳкам амалий алоқалар ўрнатишга чақирдилар.

Учрашувда Озарбайжон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари А.-Р. Ҳ. Везиров, Арманистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари С. Г. Арутюнян, СССР халқ артисти, композитор А. Д. Меликов, «Каспморнефть» бирлашмасининг бош директори К. А. Абасов, Канакерт алюминий заводининг бош технологи Л. А. Симонян, Кажаран мис-молибден комбинатининг бригадири П. М. Давтян, Тоғли Қорабоғ автоном области Мардакерт районидаги «Партия XXII съезди» совхозининг директори С. В. Мамунц, бошқа депутатлар сўзга чиқдилар.

М. С. Горбачев учрашув қатнашчилари ҳузурида нутқ сўзлади.

Учрашув тўғрисидаги ҳисобот матбуотда эълон қилинади.

(ТАСС).

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг Қонуни

СССР Конституцияси (Асосий Қонуни)га ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш тўғрисида

Социалистик демократияни, халқнинг ўзини ўзи бошқаришни ривожлантириш, сайлов системасини, халқ депутатлари Советлари ҳамда суд органлари структураси ва фаолиятини такомиллаштириш мақсадида Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Олий Совети **қарор қилади:**

1. СССР Конституциясига қуйидаги ўзгартиш ва қўшимчалар киритилсин:

1. 12-боб қуйидаги таҳрирда баён қилинсин:

«12-боб

Халқ депутатлари Советлари системаси ва фаолиятининг принциплари

89-модда. Халқ депутатлари Советлари — СССР халқ депутатлари съезди ва СССР Олий Совети, иттифоқдош ва автоном республикалар халқ депутатлари съездлари ва Олий Советлари, халқ депутатлари маҳаллий Советлари — ўлка, область, автоном область, автоном округ, район, шаҳар, шаҳарлардаги район, посёлка ва қишлоқ Советлари — давлат ҳокимияти вакиллик органларининг ягона системасини ташкил этади.

90-модда. Халқ депутатлари Советларининг ваколат муддати — беш йил.

Халқ депутатлари сайлови тегишли давлат ҳокимияти органларининг ваколат муддати тугашидан камида тўрт ой илгари тайинланади.

91-модда. Умумиттифоқ, республика ва маҳаллий аҳамиятга молик энг муҳим масалалар халқ депутатлари съездларининг мажлисларида, Олий Советлар ва халқ депутатлари маҳаллий Советларининг сессияларида ҳал қилинади ёки улар томонидан референдумларга қўйилади.

Халқ депутатларининг съездлари Олий Советларни ва Олий Советларнинг Раисларини сайлайди. Халқ депутатлари маҳаллий Советлари Советларнинг раисларини сайлайдилар. Олий Советлар ва халқ депутатлари маҳаллий Советлари шаҳар (районларга бўйсунувчи шаҳар), посёлка ва қишлоқ Советларидан ташқари) ўз президиумларига эга бўладилар.

Халқ депутатлари Советлари доимий комиссияларни ташкил этадилар, ижро қилувчи ва бошқарувчи органларни, шунингдек ўзларига ҳисоб берадиган бошқа органларни тузадилар.

Халқ депутатлари Советлари сайлайдиган ёки тайинлайдиган мансабдор шахслар ўз лавозимларини сурункасига икки муддатдан ортиқ эгаллай олмайдилар.

Ҳар қандай мансабдор шахс ўзининг хизмат вазифаларини тегишли даражада бажармаган ҳолларда у эгаллаб турган лавозимидан муддатидан олдин озод қилиниши мумкин.

92-модда. Халқ депутатлари Советлари давлат контролини корхоналар, муассасалар ва ташкилотлардаги меҳнаткашларнинг жамоат контроли билан уйғунлаштирувчи халқ контроли органларини тузадилар.

Халқ контроли органлари қонун талабларининг, давлат программалари ва топшириқларининг бажарилишини контрол қиладилар; давлат интизомини бузишга, маҳаллийчилик, ишга маҳкамачилик билан ёндашиш ҳолларига, хўжасизлик ва исрофгарчиликка, сансалорлик ва бюрократизмга қарши курашадилар; бошқа контрол органларининг ишини мувофиқлаштириб турадилар; давлат аппарати структураси ва ишини такомиллаштиришга кўмаклашадилар.

93-модда. Халқ депутатлари Советлари, давлат, хўжалик ва социал-маданий қурилишнинг ҳамма соҳаларига бевосита ёки ўзлари тузган органлар орқали раҳбарлик қиладилар, қарорлар қабул этадилар, уларнинг ижросини таъминлайдилар, қарорларнинг амалга оширилишини контрол қиладилар.

94-модда. Халқ депутатлари Советларининг фаолияти масалаларни коллектив бўлиб, эркин, амалий муҳокама қилиш ва ҳал этиш, ошкоралик, ижро қилувчи ва бошқарувчи органларнинг, Советлар тузадиган бошқа органларнинг Советларга ва аҳолига мунтазам ҳисоб бериб туриши, уларнинг ишига гражданларни кенг кўламда қатнаштириш асосида қурилади.

Халқ депутатлари Советлари ва улар тузадиган органлар жамоатчилик фикрини ҳисобга оладилар, умумдавлат ва маҳаллий аҳамиятга молик энг муҳим масалаларни гражданларнинг муҳокамасига қўядилар, ўз ишлари ва қабул қилинган қарорлар ҳақида гражданларни мунтазам хабардор этиб турадилар».

2. 13-боб қуйидаги таҳрирда баён қилинсин.

«13-боб

Сайлов системаси

95-модда. Халқ депутатлари сайлови бир мандатли ёки кўп мандатли сайлов округлари бўйича умумий, тенг ва тўппа-тўғри сайлов ҳуқуқи асосида, яширин овоз бериш йўли билан ўтказилади. ССР Иттифоқи, иттифоқдош ва автоном республикаларнинг Қонунларида белгилаб қўйилган нормаларга мувофиқ жамоат ташкилотларининг вакиллигини таъминлаш мақсадида СССР халқ депутатларининг иттифоқдош ва автоном республикалар халқ депутатларининг учдан бир қисми жамоат ташкилотларидан — Совет Иттифоқи Коммунистик партияси, касаба союзлари, кооператив ташкилотлар, Бутуниттифоқ Ленинчи Коммунистик Ёшлар Союзи, хотин-қизлар, уруш ва меҳнат ветеранлари, илмий ходимларнинг бирлашмалари, ижодий союзлар ҳамда Қонунда белгилаб қўйилган тартибда тузилган ва Умумиттифоқ ёки республика органларига эга бўлган бошқа ташкилотлардан сайланади. Жамоат ташкилотларидан халқ депутатларини сайлаш уларнинг съездларида, конференцияларида ёки уларнинг Умумиттифоқ ёхуд республика органлари пленумларида ўтказилади.

96-модда. Сайлов округларидан халқ депутатларини сайлаш умумийдир: СССРнинг 18 ёшга тўлган гражданлари сайлаш ҳуқуқига эгадирлар. Жамоат ташкилотлари съездларининг, конференцияларининг барча делегатлари ёхуд уларнинг Умумиттифоқ ёки республика органлари пленумларининг қатнашчилари жамоат ташкилотларидан депутатлар сайлаш ҳуқуқига эгадирлар.

18 ёшга тўлган СССР граждани халқ депутатлигига, 21 ёшга тўлган СССР граждани эса СССР халқ депутатлигига сайланиши мумкин.

СССР граждани бир вақтнинг ўзида халқ депутатларининг иккитадан ортиқ Советига депутат бўлиши мумкин эмас.

СССР Министрлар Совети, иттифоқдош ва автоном республикаларнинг Министрлар Советлари, халқ депутатлари маҳаллий Советларининг ижроия комитетлари составига кирувчи кишилар, ана шу органларнинг Раисларидан ташқари, идораларнинг раҳбарлари, маҳаллий Советлар ижроия комитетлари бўлимлари ва бошқармаларининг раҳбарлари, судьялар ва давлат арбитрлари ўзларини тайинлаб ёки сайлаб қўядиган Советнинг депутатлари бўла олмайдилар.

Суд томонидан муомала лаёқатисиз деб топилган руҳий касалликка чалинган беморлар, озодликдан маҳрум қилиш жойларида сақланаётган шахслар, шунингдек, суд қарори билан мажбурий даволаш жойларига юборилган шахслар сайловда қатнашмайдилар.

97-модда. Сайлов округларидан халқ депутатларини сайлаш тенгдир: ҳар бир сайлов округидаги сайловчи бир овозга эгадир; сайловчилар сайловда тенг асосда иштирок этадилар.

Жамоат ташкилотларидан халқ депутатларини сайлаш чоғида шу жамоат ташкилоти съезди, конференциясининг ҳар бир делегати ёки пленумнинг ҳар бир қатнашчиси бир овозга эга бўлади ва уларнинг ҳаммаси сайловда тенг асосда иштирок этади.

98-модда. Сайлов округларидан халқ депутатлари тўғридан-тўғри сайланади: гражданлар халқ депутатларини бевосита сайлайдилар.

Жамоат ташкилотларидан халқ депутатлари шу жамоат ташкилотларининг съездлари, конференциялари делегатлари ёки уларнинг Умумиттифоқ ёхуд республика органлари пленумлари қатнашчилари томонидан бевосита сайланадилар.

99-модда. Халқ депутатлари сайловида овоз бериш яширининдир: сайловчиларнинг ўз истакларини билдиришини контрол қилишга йўл қўйилмайди.

100-модда. Халқ депутатлигига сайлов округларидан номзодлар кўрсатиш ҳуқуқи меҳнат коллективларига, жамоат ташкилотларига, истиқомат жойларида сайловчилар йиғилишларига ва ҳарбий қисмларда ҳарбий хизматчилар йиғилишларига, жамоат ташкилотларидан халқ депутатлигига номзодлар кўрсатиш ҳуқуқи эса шу жамоат ташкилотларининг Умумиттифоқ ёки республика органларига берилади, бу органлар депутатликка номзодлар хусусида маҳаллий органлардан, шу ташкилотларнинг қуйи коллективлари ва аъзоларидан тушган таклифларни ҳисобга оладилар.

Халқ депутатлигига номзодлар сони чекланмайди. Сайловолди йиғилишининг ҳар бир қатнашчиси муҳокама қилиш учун ҳар қандай номзодни, шу жумладан, ўз номзодини ҳам таклиф қилиши мумкин.

Сайлов бюллетенларига исталганча номзодлар киритилиши мумкин.

Сайлов округларидан халқ депутатлари сайлови чоғида округдан депутатликка кўрсатилган номзодларни муҳокама қилиш ва тегишли сайлов комиссиясида рўйхатга олиш учун номзодларни тақдим этиш тўғрисида қарор қабул қилиш мақсадида округ сайловолди йиғилишлари ўтказилиши мумкин.

Халқ депутатлари сайловига тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш билан боғлиқ харажатлар давлат ҳисобидан бўлади.

101-модда. Халқ депутатлари сайловига тайёргарлик очиқ ва ошкора амалга оширилади.

Сайлов ўтказишни меҳнат коллективларининг, жамоат ташкилотларининг вакилларидан, истиқомат жойидаги сайловчилар ва ҳарбий қисмлардаги ҳарбий хизматчилар йиғилишларининг вакилларидан тузиладиган сайлов комиссиялари таъминлайдилар.

СССР гражданларига, меҳнат коллективларига ва жамоат ташкилотларига халқ депутатлигига номзодларнинг сиёсий, ишчанлик ва шахсий фазилатларини эркин ва ҳар томонлама муҳокама қилиш имконияти, шунингдек, йиғилишларда, матбуотда, телевидение, радио орқали номзодни ёқлаб ёки унга қарши агитация ўтказиш ҳуқуқи гарантияланади.

Халқ депутатлари сайловини ўтказиш тартиби ССР Иттифоқи, иттифоқдош ва автоном республикаларнинг Қонунлари билан белгиланади.

102-модда. Сайловчилар ва жамоат ташкилотлари ўз депутатларига наказлар берадилар.

Халқ депутатларининг тегишли Советлари наказларни кўриб чиқадилар, иқтисодий ва социал ривожланиш планларини ишлаб чиқиш ҳамда бюджетни тузишда, шунингдек, бошқа масалалар хусусидаги қарорларни тайёрлашда уларни ҳисобга оладилар, наказлар бажарилишини ташкил этадилар ҳамда улар қандай бажарилаётганидан гражданларни хабардор қилиб турадилар».

3. 15-боб қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«15-боб

СССР халқ депутатларининг съезди ва СССР Олий Совети

108-модда. СССР давлат ҳокимиятининг олий органи СССР халқ депутатлари съездидир.

СССР халқ депутатлари съезди ССР Иттифоқи ихтиёрига берилган ҳар қандай масалаларни кўриб чиқиш учун қабул қилиш ва ҳал этишга ҳақлидир.

Қуйидагилар фақат СССР халқ депутатлари съездининг ихтиёрига берилади:

1) СССР Конституциясини қабул қилиш, унга ўзгартишлар киритиш;

2) ССР Иттифоқи ихтиёрига берилган миллий-давлат тузилиши масалаларига доир қарорларни қабул қилиш;

3) СССР давлат чегарасини белгилаш; иттифоқдош республикалар ўртасидаги чегараларнинг ўзгаришларини тасдиқлаш;

4) СССР ички ва ташқи сиёсатининг асосий йўналишларини белгилаш;

5) СССРни иқтисодий ва социал ривожлантириш истиқбол Давлат планларини ҳамда энг муҳим Умумиттифоқ программаларини тасдиқлаш;

6) СССР Олий Советини сайлаш;

7) СССР Олий Советининг Раисини сайлаш;

8) СССР Олий Совети Раисининг биринчи ўринбосарини сайлаш;

9) СССР Министрлар Советининг Раисини тасдиқлаш;

10) СССР халқ контроли комитетининг раисини, СССР Олий судининг раисини, СССР Бош прокурорини, СССРнинг Бош давлат арбитрини тасдиқлаш;

11) СССР Конституцион назорат комитетини сайлаш;

12) СССР Олий Совети қабул қилган актларни бекор қилиш:

13) Умумхалқ овоз бериши (референдуми)ни ўтказиш тўғрисида қарорлар қабул қилиш.

СССР халқ депутатларининг съезди СССР Қонунларини ва қарорларни СССР халқ депутатларининг умумий сони кўпчилик овози билан қабул этади.

(Давоми иккинчи бетда).

СОВЕТ ВА АМЕРИКА ЁШЛАРИ АНЖУМАНИГА

Ҳозир, тарихнинг мана шу бурилиш палласида жаҳон ҳамжамияти XXI асрга қандай қадам қўйиши учун масъулиятни ўз зиммасига олган авлод ўринбосарлари бўлмиш сизларни табриклайман.

Анжуманингизнинг ўзи-шу жаҳонда яхшилик сари реал ўзгаришларнинг белгисидир. Ижтимоий системалар ва давлат режимлари ғоят хилма-хил бўлгани билан инсон қаерда яшамасин инсонлигича-эҳтимол бутун коинотда бирдан-бир цивилизациянинг энг катта, бош қадрияти бўлиб қолаверишини англаб етишга биз ҳақиқатан ҳам яқинлашаётганга ўхшаймиз. Агар СССР билан АҚШ ўзлари биргаликда белгилаган йўлдан адашмасалар, улар инсониятнинг ўзини-ўзи ана шундай реалистик ва ижодий англаб олишига жуда кучли ёрдам бераоладилар.

Ёшларга мурожаат этиш-келажакка назар ташлаш демакдир. Сизлар тарихни давом эттиришингиз, унинг янги саҳифалари ва бобларини ёзишингиз лозим. Ана шу саҳифалар ва боблар бундан буён қилич билан ва бўйинтуруқда ёзилмаслигига узил-кесил эришиш машаққати ҳамда бурчи сизларнинг зиммангизга тушади. Бироқ афкор омма ва халқ дипломатиясининг таъсирчан кучи сифатида ҳозирнинг ўзидаёқ сизлар халқаро ишларда қатнашувингиз керак ва бу фойдалидир.

«Совуқ уруш» ҳамда мухолифликнинг даҳшатлари ва сафсаталари остида унча эзилмаган сизлар ҳали ҳеч ким ҳеч қаерда билдирмаган фикр-мулоҳазаларни айтмасангиз, ким айтади, яқин ва олис истиқболлар тўғрисида шубҳа-гумонларни яширмай, аммо ҳамма нарсадан ҳафсаласи пир бўлган кишига ўхшамасдан баҳслашмасангиз ким баҳслашади. Ҳамиша шундай бўлиб келган-айни ёшлар ўз даврининг буюк ҳақиқатларини биринчи бўлиб очганлар. Жасорат кўрсатаверингиз!

Сизларга, Америка ва Совет ёш арбобларига билимларни таққослаб кўриш ҳамда уларни ўзаро бойитиш, ҳозирги ва келгуси давр ҳақидаги фикр-ўйларни қиёслаш, замоннинг даҳшатли даъватларига қандай эътибор бериш, асрлар мобайнида, айниқса бизнинг фожиали ва жўшқин асримизда тўпланган потенциални қандай қилиб энг мақбул тарзда тасарруф этиш кераклигини биргаликда ўйлаб кўриш имкони берилмоқда. Ана шу изланишларда ташаббускор бўлиш-ҳақиқатан ҳам завқ-шавқли, шу билан бирга ниҳоятда масъулиятли иш ҳамдир. Бу ишга қўл ураётганларга омад ёр бўлсин.

Анжуман қатнашчиларига сиҳат-саломатлик, таҳлилда реализм ва ўй-фикрларда юксак парвоз, Ер юзида тинчлик ва халқлар ўртасида ҳамжиҳатлик манфаатларини кўзлаб қилинадиган биргаликдаги ишларда ғайрат-шижоат ва маҳорат тилайман.

М. ГОРБАЧЕВ.

XIX ПАРТИЯ КОНФЕРЕНЦИЯСИНИНГ СТЕНОГРАФИК ҲИСОБОТИ

КПСС XIX Бутуниттифоқ конференцияси секретариатининг қарорига биноан Сиёсий адабиёт нашриёти «Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг XIX Бутуниттифоқ конференцияси, 1988 йил 28 июнь—1 июль, стенографик ҳисобот» китобининг биринчи томини чиқарди.

Китобда КПСС Марказий Комитети Бош секретари ўртоқ М. С. Горбачевнинг «КПСС XXVII съезди қарорлари қандай бажарилаётгани ва қайта қуришни чуқурлаштириш вазифалари тўғрисида»ги доклади, делегатларнинг нутқлари ва партия конференцияси мажлисларининг бошқа материаллари киритилган.

(ТАСС).

МАТЕРИАЛЛАР ВА ҲУЖЖАТЛАР

«КПСС Марказий Комитети Бош секретари, СССР Олий Совети Президиуми Раиси М. С. Горбачевнинг Ҳиндистонга қилган визити. 1988 йил 18—20 ноябрь» деган китобча босмадан чиқди. Унга М. С. Горбачевнинг Р. Ганди билан суҳбатлари, Совет — Ҳиндистон музокаралари, Ҳиндистондаги СССР миллий фестивалининг тантанали ёпилиш маросими, бошқа ҳужжат ва материаллар киритилган.

Китобчани Сиёсий адабиёт нашриёти тайёрлаган, «Красний пролетарий» босмахонаси чоп этган.

(ТАСС).

Ягона оилада

Қайта қуришнинг кучи—дўстликда

Ўрта Осиё республикалари ва Қозоғистон гербларн туширилган беш қирра барг ўртасида тинчлик кабутари акс этган — бу 18 декабрдан 24 декабргача Ўзбекистон пойтахтида ўтадиган дўстлик фестивалининг рамзий белгисидир. Фестивалда Тошкент, Душанбе, Ашхобод, Фрунзе ва Олмаота вакиллари қатнашадилар. Бўлажак анжуман «Қайта қуришнинг кучи — дўстликда» шиори остида ўтказилади. Фестиваль ташкилот комитетининг Тошкент шаҳар ижроия комитетида бўлган мажлисида унга қандай тайёргарлик кўрилаётгани ҳақида гап борди. Министрликлар ва идораларнинг раҳбарлари бу ҳақда ахборотлар беришди.

— Қардош республикалар пойтахтларининг бундай фестивали бизда биринчи бор ўтказилмоқда ва унинг энг юксак савияда ўтишини хоҳлаймиз,— деди фестиваль штаби бошлиғи Г. Л. Согонов.— У интернационал тарбия ишларига, шаҳарларимиз меҳнаткашлари ўртасидаги ўзаро муносабатларни мустаҳкамлашга, фан, маданият, халқ хўжалиги арбоблари ўртасида янги алоқаларни ўрнатишга яхши ҳисса қўшишга даъват этилган.

Фестиваль программаси жуда кенг ва ранг-баранг. Программага Тошкентнинг диққатга сазовор жойлари билан танишиш, меҳнат коллективларига ташриф буюриш, ижодий союзларда учрашувлар, миллатлараро муносабатларнинг долзарб муаммолари юзасидан мунозаралар ўтказиш тадбирлари киритилган. Дўстлик байрами доирасида миллий киностудиялар фильмлари фестивали ўтказилади, фольклор ансамблларининг концертлари бўлади. Тасвирий санъат, архитектура, китоблар кўргазмалари, миллий таомлар ярмаркаси очилади. Пойтахтимиз меҳмонлари тошкентликлар хонадонларида ҳам бўладилар.

«Интурист» маданий-ахборот маркази фестивалнинг ўзига хос марказига айланади — асосий концертлар ва учрашувлар шу ерда ўтади.

(ЎзТАГ).

СССР Олий Советининг қарори

«СССР Конституцияси (Асосий Қонуни)га ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш тўғрисида»ги СССР Қонунини кучга киритиш тартиби тўғрисида

1988 йил 1 декабрида «СССР Конституцияси (Асосий Қонуни)га ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида»ги СССР Қонуни қабул этилиши муносабати билан Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Олий Совети **қарор қилади:**

1-модда. СССР Олий Совети, иттифоқдош ва автоном республикаларнинг Олий Советлари СССР халқ депутатлари ҳамда иттифоқдош ва автоном республикаларнинг халқ депутатлари сайлангунга қадар, Олий Советларнинг Президиумлари эса Олий Советларнинг янги Президиумлари сайлангунга қадар 1977 йилги СССР Конституциясига ҳамда иттифоқдош ва автоном республикаларнинг амалдаги Конституцияларига мувофиқ ўз ваколатларини сақлаб қоладилар.

СССР Олий Совети Президиумига СССР халқ депутатлари сайлови ўтказилгандан кейин СССР Халқ депутатларининг съездини чақириш ҳамда съезд мажлисларига тайёргарлик кўрилишини уюштириш, шунингдек заруратга қараб, СССРнинг 1988 йил 1 декабрь Қонуни таҳриридаги СССР Конституциясининг 119-моддасига биноан СССР Олий Совети Президиумига берилган бошқа ваколатларни амалга ошириш топширилсин.

Белгилаб қўйилсинки, СССР Олий Советининг Президиуми чиқарган ва ўн биринчи чақириқ СССР Олий Совети томонидан кўриб чиқилмаган Фармонлар СССР Халқ депутатлари съезди сайлаган СССР Олий Советининг муҳокамасига тақдим этилиши лозим.

2-модда. Халқ депутатлари Советларининг СССР Конституцияси 90-моддасида белгиланган беш йиллик ваколат муддати халқ депутатлари маҳаллий Советларининг янги чақириғидан бошлаб, уларга ҳам жорий этилади.

3-модда. СССР Олий Советига, иттифоқдош ва автоном республикаларнинг Олий Советларига ҳисобот берадиган давлат органлари ва мансабдор шахслар халқ депутатлари съездлари ва Олий Советлар томонидан тегишли органлар тузилгунга қадар ёки мансабдор шахслар тайинлангунга қадар ўз ваколатларини сақлаб қоладилар.

4-модда. Иттифоқдош республикалар халқ депутатлари съездлари томонидан иттифоқдош республикалар Олий Советларининг Раислари сайлангунга қадар иттифоқдош республикалар Олий Советлари Президиумларининг Раислари лавозимига кўра янги чақириқ СССР Олий Совети Президиумининг составига кирадилар.

5-модда. СССРнинг 1988 йил 1 декабрь Қонуни таҳриридаги СССР Конституциясининг граждан айни бир вақтда халқ депутатлари икки Советидан ортиқ Советининг халқ депутати бўлиши мумкин эмаслигини белгиловчи, шунингдек Советлар томонидан тайинланадиган ёки сайланадиган мансабдор шахслар халқ депутатлари қилиб сайланишига ва уларнинг лавозимда сурункасига икки муддатдан ортиқ бўлишига йўл қўймайдиган 91-ва 96-моддаларининг қоидалари янги чақириқ халқ депутатлари Советлари сайланган пайтдан бошлаб ва улар томонидан мансабдор шахслар тайинланган ёки сайланган пайтдан бошлаб қўлланилади.

6-модда. Судларнинг янги составн СССРнинг 1988 йил 1 декабрь Қонуни таҳриридаги СССР Конституцияси 152-моддасида кўзда тутилган тартибда сайлангунга қадар судьялар ва халқ маслаҳатчилари ўз ваколатларини амалга ошириб турадилар.

СССР Олий Совети Президиумининг Раиси
М. ГОРБАЧЕВ.

СССР Олий Совети Президиумининг Секретари
Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.

Москва, Кремль.
1988 йил 1 декабрь.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг Қонуни

СССР Конституцияси (Асосий Қонуни)га ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш тўғрисида

(Давоми. Боши биринчи бетда).

109-модда. СССР халқ депутатларининг съезди 2250 депутатдан иборат бўлади, депутатлар қуйидаги тартибда сайланади:

750 депутат сайловчиларнинг сони тенг бўлган територнал сайлов округларидан сайланади;

750 депутат миллий-территориал сайлов округларидан қуйидаги нормаларга биноан: ҳар бир иттифоқдош республикадан 32 депутат, ҳар бир автоном республикадан 11 депутат, ҳар бир автоном областдан 5 депутат ва ҳар бир автоном округдан бир депутат сайланади;

750 депутат Умумиттифоқ жамоат ташкилотларидан СССР халқ депутатлари сайлови тўғрисидаги СССР Қонунида белгиланган нормаларга биноан сайланади.

110-модда. СССР халқ депутатларининг съезди ўзининг биринчи мажлисига сайловдан кейин кечи билан икки ойдан сўнг чақирилади.

СССР халқ депутатларининг съезди ўзи сайлаган мандат комиссиясининг тақдимига биноан депутатларнинг ваколатларини тўғри деб топиш ҳақида, сайлов тўғрисидаги Қонунлар бузилган тақдирда эса айрим депутатларнинг сайланишини ҳақиқий эмас, деб топиш тўғрисида қарор қабул қилади.

СССР халқ депутатларининг съездини СССР Олий Совети чақиради.

СССР халқ депутатлари съездининг навбатдаги мажлислари йилига бир марта ўтказилади. Навбатдан ташқари мажлислар СССР Олий Советининг ташаббусига биноан СССР Олий Совети палаталаридан бирининг, СССР Олий Совети Президиумининг, СССР Олий Совети Раисининг, СССР халқ депутатларидан камида бешдан бир қисмининг таклифига мувофиқ ёки иттифоқдош республика давлат ҳокимияти олий органи орқали иттифоқдош республиканинг ташаббуси билан чақирилади.

СССР халқ депутатлари съездининг сайловдан кейинги биринчи мажлисини СССР халқ депутатлари сайловини ўтказувчи марказий сайлов комиссиясининг раиси, сўнгра эса СССР Олий Советининг Раиси ёки унинг ўринбосари бошқаради.

111-модда. СССР Олий Совети — СССР давлат ҳокимиятининг доимий ишлайдиган қонун чиқарувчи, фармойиш берувчи ва контрол қилувчи органидир.

СССР Олий Совети СССР халқ депутатлари орасидан СССР халқ депутатларининг съезди томонидан яширин овоз бериш йўли билан сайланади ва унга ҳисобот бериб туради.

СССР Олий Совети икки палатадан: сон жиҳатдан тенг бўлган Иттифоқ Совети ва Миллатлар Советидан иборат бўлади. СССР Олий Советининг палаталари тенг ҳуқуқлидир.

Палаталар СССР халқ депутатларининг съездида депутатларнинг умумий овоз бериши йўли билан сайланади. Иттифоқ Совети территориал сайлов округларидан сайланган СССР халқ депутатлари орасидан ҳамда жамоат ташкилотларидан сайланган СССР халқ депутатлари орасидан иттифоқдош республика ёки регионлардаги сайловчиларнинг сонини ҳисобга олиб сайланади. Миллатлар Совети миллий-территориал сайлов округларидан сайланган СССР халқ депутатлари орасидан ҳамда жамоат ташкилотларидан сайланган СССР халқ депутатлари орасидан қуйидаги нормаларга биноан сайланади: ҳар бир иттифоқдош республикадан 11 депутат, ҳар бир автоном республикадан 4 депутат, ҳар бир автоном областдан 2 депутат ва ҳар бир автоном округдан бир депутат.

СССР халқ депутатларининг съезди ҳар йили Иттифоқ Совети ва Миллатлар Совети составининг бешдан бир қисмини янгилайди.

СССР Олий Советининг ҳар бир палатаси палатанинг раисини ва унинг икки ўринбосарини сайлайди. Иттифоқ Совети ва Миллатлар Советининг Раислари тегишли палаталарнинг мажлисларига раҳбарлик қиладилар ва уларнинг ички тартибини бошқарадилар.

Палаталарнинг қўшма мажлисларини СССР Олий Советининг Раиси, унинг биринчи ўринбосари ёки навбатма-навбат Иттифоқ Совети ва Миллатлар Советининг Раислари олиб борадилар.

112-модда. СССР Олий Совети ҳар йили СССР Олий Совети Президиуми томонидан навбатдаги — баҳорги ва кузги сессияларга, қоида тариқасида, ҳар бири уч-тўрт ой муддатга чақирилади.

Навбатдан ташқари сессиялар СССР Олий Совети Президиуми томонидан ўз ташаббуси билан ёки СССР Олий Совети Раиси, иттифоқдош республика давлат ҳокимиятининг олий органи орқали иттифоқдош республиканинг ёки СССР Олий Совети бирор палатаси депутатларидан камида учдан бир қисмининг таклифига биноан чақирилади.

СССР Олий Советининг сессияси палаталарнинг алоҳида-алоҳида ва қўшма мажлисларидан, шунингдек, ана шу мажлислар ўртасидаги даврда ўтказиладиган палаталар доимий комиссияларининг ва СССР Олий Совети комитетларининг мажлисларидан иборат бўлади. Сессия палаталарнинг алоҳида-алоҳида ёки қўшма мажлисларида очилади ва ёпилади.

СССР халқ депутатлари съездининг ваколат муддати тугагач, янгидан сайланган СССР халқ депутатлари съезди СССР Олий Советининг янги составини тузгунга қадар СССР Олий Совети ўз ваколатларини сақлаб қолади.

113-модда. СССР Олий Совети:

1) СССР халқ депутатлари сайловини тайинлайди ва СССР халқ депутатларига сайлов ўтказувчи марказий сайлов комиссиясининг составини тасдиқлайди;

2) СССР Министрлар Советининг Раисини тайинлайди, унинг тақдимига биноан СССР Министрлар Советининг составини тасдиқлайди, унга ўзгартишлар киритади; СССР Министрлар Советининг таклифига биноан СССР министрликларини ва СССР давлат комитетларини тузади ҳамда тугатади;

3) СССР мудофаа кенгашини тузади ва унинг составини тасдиқлайди; СССР Қуролли Кучларининг олий қўмондонлигини тайинлайди ва ўзгартиради;

4) СССР халқ контроли комитетини, СССР Олий судини сайлайди, СССР Бош прокурорини, СССРнинг Бош давлат арбитрини тайинлайди; СССР Иттифоқи прокуратурасининг коллегиясини ва СССР давлат арбитражи коллегиясини тасдиқлайди;

5) Улар тузадиган ёки сайлайдиган органларнинг, шунингдек, уларга тайинланадиган ёки сайланадиган мансабдор шахсларнинг ҳисоботларини мунтазам тинглаб туради;

6) Бутун СССР территориясида қонунларни тартибга солиш бир хиллигини таъминлайди, ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикаларнинг Қонун асосларини белгилайди;

7) Мулкчилик муносабатларини, халқ хўжалиги ва социал-маданий қурилишни бошқаришни ташкил этишни, бюджет-молия системасини, меҳнатга ҳақ тўлаш ва нарх белгиланишини, солиқ солинишини, атроф муҳитнинг муҳофаза қилинишини ва табиий ресурслардан фойдаланилишини, гражданларнинг конституцион ҳуқуқлари, эркинликлари ва бурчлари амалга оширилишини, шунингдек, бошқа муносабатларни ССР Иттифоқининг ҳуқуқи доирасида Қонун йўли билан тартибга солиб туради;

8) СССР Қонунларини талқин этади;

9) Давлат ҳокимияти ва бошқарувининг республика ҳамда маҳаллий органларини тузиш ва улар фаолиятининг умумий негизларини белгилайди; жамоат ташкилотларининг ҳуқуқий статуси асосларини аниқлаб беради;

10) СССРнинг иқтисодий ва социал ривожлантириш истиқбол Давлат планлари ва энг муҳим Умумиттифоқ программаларининг лойиҳаларини СССР халқ депутатлари съездининг тасдиғига тақдим этади; СССРнинг иқтисодий ва социал ривожлантириш Давлат планларини, СССР Давлат бюджетини тасдиқлайди; план ва бюджет қандай бажарилаётганлигини контрол қилади; уларнинг бажарилиши тўғрисидаги ҳисоботларни тасдиқлайди; зарур бўлган тақдирда план ва бюджетга ўзгартишлар киритади;

11) СССРнинг халқаро шартномаларини ратификация ва денонсация қилади;

12) Ажнабий давлатларга давлат қарзи, иқтисодий ва бошқа ёрдам берилишини, шунингдек, ажнабий манбалардан олинадиган давлат қарзи ва кредитлари тўғрисидаги битимларнинг тузилиши устидан контролни амалга оширади;

13) Мудофаа ва давлат хавфсизлигини таъминлаш соҳасидаги асосий тадбирларни белгилайди; умумий ёки қисман сафарбарлик эълон қилади; СССРга ҳарбий ҳужум қилинган тақдирда ёки агрессиядан ўзаро мудофаа хусусидаги халқаро шартнома мажбуриятларини бажариш зарурати туғилган тақдирда уруш ҳолати эълон қилади;

14) Тинчлик ва хавфсизликни сақлаш юзасидан халқаро шартнома мажбуриятларини бажариш зарурати вужудга келган ҳолларда СССР Қуролли Кучлари контингентларидан фойдаланиш тўғрисида қарор қабул қилади;

15) Ҳарбий унвонлар, дипломатия даражалари ва бошқа махсус унвонлар белгилайди;

16) СССР орден ва медалларини таъсис этади; СССРнинг фахрий унвонларини белгилайди;

17) Амнистия тўғрисида умумиттифоқ қарорларини чиқаради;

18) СССР Олий Совети Президиумининг фармонлари ва қарорларини, СССР Олий Совети Раисининг фармойишларини, СССР Министрлар Советининг қарорларини ва фармойишларини бекор қилиш ҳуқуқига эга;

19) Иттифоқдош республикалар Министрлар Советларининг қарорлари ва фармойишлари СССР Конституциясига ва СССР Қонунларига мос келмаган тақдирда уларни бекор қилади;

20) Фақат СССР халқ депутатлари съезди ваколатига кирувчи масалалардан ташқари, ССР Иттифоқи ваколатига доир бошқа масалаларни ҳал қилади.

СССР Олий Совети СССР Қонунларини ва қарорларини қабул қилади.

СССР Олий Совети томонидан қабул қилинган қонунлар ва қарорлар СССР халқ депутатлари съезди қабул қилган қонунлар ва бошқа актларга зид бўлиши мумкин эмас.

114-модда. СССР халқ депутатлари съездида ва СССР Олий Советида Қонун лойиҳаларини таклиф қилиш ҳуқуқи СССР халқ депутатлари, Иттифоқ Совети, Миллатлар Совети, СССР Олий Советининг Президиуми, СССР Олий Советининг Раиси, СССР Конституцион назорат комитети, СССР Министрлар Совети, иттифоқдош республикаларнинг давлат ҳокимияти олий органлари, СССР Олий Совети палаталарининг доимий комиссиялари ва комитетлари, СССР халқ контроли комитети, СССР Олий суди, СССР Бош прокурори, СССР Бош давлат арбитрига берилади.

Жамоат ташкилотларининг умумиттифоқ органлари ва СССР Фанлар академияси ҳам қонун лойиҳаларини таклиф қилиш ҳуқуқига эгадирлар.

115-модда. СССР Олий Совети кўриб чиқиши учун тақдим этилган қонунларнинг лойиҳалари палаталар томонидан уларнинг алоҳида-алоҳида ёки қўшма мажлисларида муҳокама қилинади.

СССР Қонуни СССР Олий Совети палаталаридан ҳар бирида палата аъзоларининг кўпчилиги овоз берган тақдирда қабул қилинган деб ҳисобланади.

Қонунларнинг лойиҳалари ҳамда давлат турмушининг бошқа энг муҳим масалалари СССР Олий Совети ўз ташаббуси билан ёки иттифоқдош республика давлат ҳокимияти олий органи орқали шу иттифоқдош республика таклифи билан қабул қилган қарорга мувофиқ умумхалқ муҳокамасига қўйилиши мумкин.

116-модда. СССР Олий Советининг ҳар бир палатаси СССР Олий Совети ваколатига тааллуқли ҳар қандай масалани кўриб чиқишга ҳақлидир.

Бутун мамлакат учун умумий аҳамиятга эга бўлган социал-иқтисодий ривожланиш ва давлат қурилиши масалалари; СССР гражданларининг ҳуқуқлари, эркинликлари ва бурчлари оид масалалар; СССР ташқи сиёсати масалалари; мудофаа ва СССР давлат хавфсизлиги масалалари энг аввало Иттифоқ Советида кўриб чиқилиши керак.

Миллатлар, элатлар ва миллий группаларнинг миллий тенг ҳуқуқлилигини ва манфаатларини кўп миллатли совет давлати умумий манфаатлари ва эҳтиёжлари билан боғлиқ ҳолда таъминлаш; миллатлараро муносабатларни тартибга солиб турувчи СССР қонунларини такомиллаштириш масалалари энг аввало Миллатлар Советида кўриб чиқилади.

Ҳар бир палата ўз ҳуқуқ доирасидаги масалалар юзасидан қарорлар қабул қилади.

Палаталардан бири қабул қилган қарор зарур бўлган тақдирда бошқа палатага берилади ва бу палата ҳам маъқуллагандан сўнг СССР Олий Советининг қарори кучига эга бўлади.

117-модда. Иттифоқ Совети билан Миллатлар Совети ўртасида келишмовчилик чиққан тақдирда палаталар масала ҳал этиш учун палаталар тенг асосларда ташкил этадиган мувофиқлаштириш комиссиясига топширилади, шундан сўнг масала Иттифоқ Совети ва Миллатлар Совети томонидан қўшма мажлисда иккинчи марта кўриб чиқилади. Шунда ҳам келишувга эришилмаган тақдирда масала СССР халқ депутатлари съездида кўриб чиқиш учун қолдирилади.

118-модда. СССР Олий Советининг Президиуми СССР Олий Советига бўйсунувчи, СССР халқ депутатлари съезди ва СССР Олий Совети ишини ташкил этишни таъминловчи ҳамда СССР Конституцияси ва СССР Қонунларида кўзда тутилган доираларда бошқа ваколатларни амалга оширувчи органдир.

СССР Олий Совети Президиуми составига лавозимига кўра; СССР Олий Советининг Раиси, СССР Олий Совети Раисининг биринчи ўринбосари, СССР Олий Совети Раисининг ўн беша ўринбосари — иттифоқдош республикалар Олий Советларининг Раислари, Иттифоқ Совети ва Миллатлар Совети Раислари, СССР Халқ контроли комитетининг раиси, палаталарнинг доимий комиссиялари ва СССР Олий Совети комитетларининг раислари лавозимлари кирадн.

СССР Олий Совети Президиумига СССР Олий Советининг раиси бошчилик қилади.

119-модда. СССР Олий Совети Президиуми:

1) СССР Олий Советининг сессияларини чақиради;

2) СССР халқ депутатлари съезди ва СССР Олий Совети сессиялари мажлисларига тайёргарликни уюштиради;

3) Палаталарнинг доимий комиссиялари ҳамда СССР Олий Совети комитетларининг фаолиятини мувофиқлаштириб туради;

4) СССР халқ депутатларига ўз ваколатларини амалга оширишларида уларга ёрдам беради ҳамда уларни зарур маълумотлар билан таъминлаб туради;

5) СССР Конституциясига риоя этилишини контрол қилиб боради ҳамда иттифоқдош республикаларнинг конституциялари ва қонунлари СССР Конституцияси ва СССР Қонунларига мос бўлишини таъминлайди;

6) Умумхалқ овоз бериши (референдуми)га тайёргарлик кўриш ва уни ўтказишни, шунингдек СССР Қонунлари лойиҳалари ҳамда давлат турмушининг бошқа энг муҳим масалаларини умумхалқ муҳокамасини ташкил этади;

7) Олий ҳарбий унвонлар, дипломатия даражалари ва бошқа махсус унвонларни беради;

8) СССР орден ва медаллари билан мукофотлайди, СССРнинг фахрий унвонларини беради;

9) СССР гражданлигига қабул қилади; СССР гражданлигидан чиқиш, СССР гражданлигидан маҳрум этиш, бошпана бериш масалаларини ҳал қилади;

10) Авф этишни амалга оширади;

11) СССРнинг чет давлатлардаги ва халқаро ташкилотлар ҳузуридаги дипломатик вакилларини тайинлайди ва чақириб олади;

12) Чет давлатларнинг СССР Олий Совети Президиуми ҳузуридаги дипломатик вакиллари ишонч ёрлиқларини ва чақириб олиш ёрлиқларини қабул қилади;

13) СССР Олий Советининг сессиялари ўртасидаги даврда умумий ёки қисман сафарбарлик эълон қилади; СССРга ҳарбий ҳужум бўлган тақдирда ёки агрессиядан ўзаро мудофаа юзасидан халқаро шартнома мажбуриятларини бажариш зарур бўлиб қолган тақдирда уруш ҳолати эълон қилади;

14) СССРни ҳимоя қилиш ва унинг гражданлари хавфсизлиги манфаатларини кўзлаб, бутун мамлакатда, ҳарбий ҳолат ёки фавқулодда ҳолат эълон қилади — мазкур масала тегишли иттифоқдош республика Олий Совети Президиуми билан биргаликда кўриб чиқилиши шарт; бундай ҳолларда ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикаларнинг давлат органлари амалга оширадиган бошқарувнинг алоҳида формаларини жорий этади;

15) СССР халқ депутатлари съезди, СССР Олий Совети, унинг палаталари, СССР Олий Советининг Президиуми, СССР Олий Советининг Раиси қабул қилган СССР Қонунлари ва бошқа актларини иттифоқдош республикаларнинг тилларида эълон қилади.

СССР Олий Совети Президиуми фармонлар чиқаради ва қарорлар қабул қилади.

120-модда. СССР Олий Советининг Раиси Совет давлатидаги олий мансабдор шахс бўлиб, мамлакат ичкарисида ва халқаро муносабатларда Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи номидан иш олиб боради.

СССР Олий Советининг Раиси СССР халқ депутатлари съезди томонидан СССР халқ депутатлари орасидан яширин овоз бериш йўли билан беш йил муддатга ва сурункасига кўпи билан икки муддатга сайланади. У СССР халқ депутатлари съезди томонидан исталган вақтда яширин овоз бериш йўли билан чақириб олиниши мумкин.

СССР Олий Советининг Раиси СССР халқ депутатлари съездига ва СССР Олий Советига ҳисоб беради.

121-модда. СССР Олий Советининг Раиси:

1) СССР халқ депутатлари съезди ва СССР Олий Совети кўриб чиқадиган масалаларни тайёрлашга умумий раҳбарлик қилади; СССР халқ депутатлари съезди, СССР Олий Совети ва СССР Олий Совети Президиуми қабул қилган СССР Қонунлари — ва бошқа актларини имзолайди;

2) СССР халқ депутатлари съездига ва СССР Олий Советига мамлакатдаги аҳвол тўғрисида ҳамда СССР ички ва ташқи сиёсатининг, СССР мудофаа қобилияти ва хавфсизлигини таъминлашнинг муҳим масалалари юзасидан докладлар тақдим этади;

3) СССР халқ депутатлари съездига СССР Олий Совети Раисининг биринчи ўринбосари лавозимига сайлаш учун номзодни тақдим этади, шунингдек СССР Конституцион назорат комитетининг шахсий составн тўғрисида таклифлар киритади;

4) СССР Олий Советига СССР Министрлар Совети Раиси, СССР Халқ контроли комитетининг раиси, СССР Олий судининг раиси, СССР Бош прокурори, СССР Давлат бош арбитри лавозимларига тайинлаш ёки сайлаш учун номзодлар тақдим этади, сўнгра эса бу мансабдор шахсларни тасдиқлаш учун СССР халқ депутатлари съездига тақдим этади;

5) СССР мудофаа кенгашига бошчилик қилади;

6) Музокаралар олиб боради ва СССРнинг халқаро шартномаларини имзолайди.

СССР Олий Советининг Раиси фармойишлар чиқаради.

СССР Олий Совети Раисининг биринчи ўринбосари ва СССР Олий Совети Раисининг ўринбосарлари СССР Олий Совети Раисининг берган ваколатига кўра унинг айрим вазифаларини бажарадилар ва у бўлмаган ҳолларда ёки ўз бурчларини бажариш имконияти бўлмаган тақдирда унинг ўрнига иш олиб борадилар.

122-модда. Иттифоқ Совети билан Миллатлар Совети СССР Олий Совети аъзолари СССРнинг бошқа халқ депутатларидан Қонун лойиҳаларини тайёрлаш ишларини олиб бориш, СССР Олий Совети вазифаларига тааллуқли масалаларни олдиндан кўриб чиқиш ва тайёрлаш, шунингдек СССР халқ депутатлари съезди ҳамда СССР Олий Совети қабул қилган СССР Қонунлари ва бошқа қарорларни амалга оширишга кўмаклашиш, давлат органлари ва ташкилотлари фаолиятини контрол қилиб туриш учун палаталарнинг доимий комиссияларини сайлайди.

Ана шу мақсадда СССР Олий Советининг палаталари тенг асосларда СССР Олий Советининг комитетларини тузишлари мумкин.

СССР Олий Совети, унинг палаталари зарур деб ҳисоблаган тақдирда ҳар қандай масала юзасидан тергов, ревизия комиссиялари ва бошқа комиссияларни тузишлари мумкин.

Ҳар йили палаталарнинг доимий комиссиялари ва СССР Олий Совети комитетлари составининг бешдан бир қисми янгилаб борилади.

123-модда. Қонунлар ва СССР халқ депутатлари съездининг, СССР Олий Советининг бошқа қарорлари, СССР Олий Совети палаталарининг қарорлари қоида сифатида шу қонун ва қарорларнинг лойиҳалари палаталарнинг тегишли доимий комиссиялари ёки СССР Олий Совети комитетлари томонидан дастлабки муҳокама қилингандан кейингина қабул қилинади.

СССР Министрлар Совети, СССР Халқ контроли комитети, СССР Олий суди составига, шунингдек, ССР Иттифоқи прокуратураси ва СССР Давлат арбитражи коллегияларига мансабдор шахсларни сайлаш ва тайинлаш СССР Олий Совети палаталари доимий комиссияларининг ёки СССР Олий Совети комитетларининг хулосаси бўлган тақдирдагина амалга оширилади.

Барча давлат ва жамоат органлари, ташкилотлар ва мансабдор шахслар СССР Олий Совети палаталари комиссияларининг, СССР Олий Совети комиссиялари ва комитетларининг талабларини бажаришга, уларга зарур материаллар ва ҳужжатларни тақдим этишга мажбурдирлар.

Комиссиялар ва комитетларнинг тавсиялари давлат ва жамоат органлари, муассасалар ва ташкилотлар томонидан кўриб чиқилиши шарт. Кўриб чиқиш натижалари ва қабул қилинган чоралар ҳақида комиссиялар ва комитетларга улар белгилаган муддатда хабар қилиниши лозим.

124-модда. СССР халқ депутати СССР халқ депутатлари съезди ва СССР Олий Совети сессиялари мажлисларида СССР Олий Советининг Раисига, СССР Министрлар Советига, СССР халқ депутатлари съезди ва СССР Олий Совети тузадиган ёки сайлайдиган бошқа органларнинг раҳбарларига сўров билан мурожаат қилишга ҳақлидир. Сўров ўзига тегишли бўлган орган ёки мансабдор шахс съездининг мазкур мажлисида ва СССР Олий Советининг мазкур сессиясида кўпи билан уч кун ичида оғзаки ёки ёзма жавоб беришга мажбурдир.

СССР халқ депутатлари съездида, СССР Олий Советида, унинг палаталарида, комиссиялари ва комитетларида, шунингдек аҳоли ўртасида депутатлик фаолиятини амалга ошириш учун зарур бўлган муайян муддатда хизмат ёки ишлаб чиқариш вазифаларини бажаришдан озод этилади. СССР Олий Совети составига сайланган СССР халқ депутатлари СССР Олий Советидаги ўзининг бутун ваколати даврида хизмат ёки ишлаб чиқариш вазифаларидан озод қилиниши мумкин.

СССР халқ депутати СССР Олий Советининг розилигисиз, унинг сессиялари оралиғидаги даражада эса СССР Олий Совети Президиумининг розилигисиз жиноий жавобгарликка тортилиши, қамоққа олиниши ёки унга суд йўли билан маъмурий жазо чоралари берилиши мумкин эмас.

125-модда. СССР конституцион назорат комитети СССР халқ депутатлари съезди томонидан сиёсат ва ҳуқуқ соҳасидаги мутахассислардан ўн йил муддатга раис, раиснинг ўринбосари ва комитетнинг 21 аъзосидан иборат составда сайланади ва унинг составида ҳар бир иттифоқдош республикадан вакил бўлади.

СССР конституцион назорат комитетига сайланган кишилар бир вақтнинг ўзида қарор ва фармойишлар комитет томонидан назорат қилинадиган органлар составига кира олмайдилар.

СССР конституцион назорат комитетига сайланган кишилар ўз вазифаларини бажариш чоғида мустақилдирлар ва фақат СССР Конституциясига бўйсунадилар.

СССР конституцион назорат комитети:

1) Ўз ташаббуси билан ёки СССР халқ депутатлари съездининг топширигига мувофиқ, съезд кўриб чиқиши лозим бўлган СССР Қонунларининг лойиҳалари СССР Конституциясига мувофиқлиги тўғрисидаги хулосаларни съездга тақдим этади;

2) Ўз ташаббуси билан, СССР халқ депутатлари съездининг топширигига мувофиқ, СССР Олий Советининг, иттифоқдош республикалар давлат ҳокимияти олий органларининг таклифларига кўра СССР Олий Совети ва унинг палаталари актларининг, шунингдек ана шу органлар актлари лойиҳаларининг СССР Конституциясига, СССР халқ депутатлари съезди қабул қилган СССР Қонунларига мувофиқлиги тўғрисидаги хулосаларни СССР Олий Советига тақдим этди;

3) Иттифоқдош республикаларнинг конституциялари ва Қонунлари, СССР Министрлар Совети ва иттифоқдош республикалар Министрлар Советларининг қарорлари ҳамда фармойишлари СССР Конституцияси ва СССР Қонунларига мос бўлишини кузатиб боради;

4. Ўз ташаббуси билан ёки СССР халқ депутатлари съездининг топширигига, СССР Олий Совети, унинг палаталари, СССР Олий Совети Президиуми, СССР Олий Советининг Раиси, СССР Олий Совети палаталари доимий комиссиялари ва СССР Олий Совети комитетлари, СССР Министрлар Совети, иттифоқдош республикалар давлат ҳокимияти олий органларининг таклифларига кўра, бошқа давлат органлари ва жамоат ташкилотларининг актлари СССР Конституцияси ва Қонунларига мувофиқлиги тўғрисида хулоса беради.

Мазкур акт ёки унинг айрим қоидалари СССР Конституциясига ёки СССР Қонунларига зид эканлиги аниқланган тақдирда СССР конституцион назорат комитети ана шу актни чиқарган органга йўл қўйилган номувофиқликни бартараф этиш учун ўз хулосасини юборади. Комитетнинг бундай хулосаси қабул қилиши СССР Конституциясига ёки СССР Қонунига зид бўлган актнинг ёки унинг айрим қоидаларининг ижросини тўхтатиб қўяди.

СССР конституцион назорат комитети СССР Олий Совети ёки СССР Министрлар Советига ҳисоб берувчи органлар ёки мансабдор шахсларнинг СССР Конституцияси ёки СССР Қонунига зид бўлган актларни бекор қилиш тўғрисида СССР халқ депутатлари съездига, СССР Олий Советига ёки СССР Министрлар Советига тақдимнома бериш ҳуқуқига эга.

СССР конституцион назорат комитети фаолиятининг ташкил этилиши ва тартиби СССРда конституцион назорат тўғрисидаги қонун билан белгиланади.

126-модда. СССР халқ депутатлари съезди ва СССР Олий Совети ўзларига ҳисоб берувчи ҳамма давлат органларининг фаолиятини контрол қилиб турадилар.

СССР Олий Совети халқ контроли органлари системасига бошчилик қилувчи СССР халқ контроли комитети фаолиятини йўналтириб туради.

Халқ контроли органлари фаолиятининг ташкил этилиши ва тартиби СССРда халқ контроли тўғрисидаги қонун билан белгиланади.

127-модда. СССР халқ депутатлари съезди, СССР Олий Совети ва уларнинг органлари фаолиятининг тартиби СССР халқ депутатлари съезди ва СССР Олий Совети регламенти билан ҳамда СССР Конституцияси асосида чиқариладиган СССРнинг бошқа қонунлари билан белгиланади.

4) «Суд ва арбитраж» деган 20-бобнинг 152, 153 ва 155-моддалари қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«**152-модда.** СССРда барча судлар судьялар ва халқ маслаҳатчиларини сайлаб қўйиш асосида тузилади.

Район (шаҳар) халқ судларининг халқ судьялари, ўлка, область ва шаҳар судларининг судьялари халқ депутатлари тегишли юқори советлари томонидан сайланади.

СССР Олий судининг, иттифоқдош ва автоном республикалар олий судларининг, автоном областлар ва автоном округлар судларининг судьялари тегишли равишда СССР Олий Совети, иттифоқдош ва автоном республикаларнинг Олий Советлари, халқ депутатлари автоном область ва автоном округ Советлари томонидан сайланади.

Район (шаҳар) халқ судларининг халқ маслаҳатчилари гражданларнинг истиқомат ёки иш жойларидаги йиғилишларда очиқ овоз бериш йўли билан, юқори суд органларининг халқ маслаҳатчилари эса тегишли халқ депутатлари советлари томонидан сайланади.

Ҳарбий трибуналларнинг судьялари СССР Олий Совети Президиуми томонидан, халқ маслаҳатчилари эса ҳарбий хизматчилар йиғилишлари томонидан очиқ овоз бериш йўли билан сайланади.

Барча судларнинг судьялари ўн йил муддатга сайланадилар. Барча судларнинг халқ маслаҳатчилари беш йил муддатга сайланадилар.

Судьялар ва халқ маслаҳатчилари уларни сайлаган органлар ёки сайловчилар олдида масъулдирлар, улар олдида ҳисоб берадилар ва қонунда белгиланган тартибда улар томонидан чақириб олинишлари мумкин.

153-модда. СССР олий суди СССРнинг олий суд органи бўлиб, у ССР Иттифоқи судларининг, шунингдек иттифоқдош республикалар судларининг суд фаолияти устидан қонунда белгиланган доирада назорат қилиб туради.

СССР Олий суди раис, унинг ўринбосарлари, аъзолари ва халқ маслаҳатчиларидан иборат бўлади. Иттифоқдош республикалар олий судларининг раислари ўз лавозимлари бўйича СССР олий суди составига кирадилар.

СССР олий суди фаолиятининг ташкил этилиши ва тартиби СССР олий суди тўғрисидаги СССР қонуни билан белгиланади».

«**155-модда.** Судьялар ва халқ маслаҳатчилари мустақилдирлар ва фақат қонунга бўйсунадилар.

Судьялар ва халқ маслаҳатчиларининг ўз ҳуқуқ ва бурчларини ҳеч монеликсиз ва самарали амалга оширишлари учун шароит таъминланади. Судьялар ва халқ маслаҳатчиларининг одил судловни амалга ошириш соҳасидаги фаолиятига бирон-бир тарзда аралашувга йўл қўйилмайди ва бундай аралашув учун қонунга мувофиқ жавобгар қилинади.

Судьялар ва халқ маслаҳатчиларининг дахлсизлиги, шунингдек улар мустақиллигининг бошқа гарантиялари СССРда судьялар статуси тўғрисидаги қонун билан ҳамда ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикаларнинг бошқа қонун актлари билан белгилаб қўйилади».

II. СССР Конституцияси 12, 13 ва 15-бобларининг янги таҳрири муносабати билан, ана шундан келиб чиқиб, СССР Конституциясининг қуйидаги моддаларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритилсин:

1. 77-модданинг биринчи қисми «ССР Иттифоқи ихтиёридаги масалаларнинг» деган сўзлардан кейин «СССР халқ депутатлари съездида» деган сўзлар билан тўлдирилсин.

2. 103-модданинг учинчи қисми қуйидаги таҳрирда баён қилинсин:

«Депутат ўз фаолиятида умумдавлат манфаатларига амал қилади, сайлов округи аҳолисининг талаб-эҳтиёжларини, уни сайлаган жамоат ташкилоти ифодалайдиган манфаатларни ҳисобга олади, сайловчилар ва жамоат ташкилоти наказларин амалга оширилишига эришади».

3. 104-модда қуйидаги таҳрирда баён қилинсин:

«**104-модда.** Депутат ўз ваколатларини қоида тариқасида ишлаб чиқариш ёки хизмат фаолиятини тўхтатмаган ҳолда амалга оширади.

Халқ депутатлари съездларининг мажлисларида, Олий Советларнинг ёки халқ депутатлари маҳаллий Советларининг сессияларида даврида, шунингдек депутатлик ваколатларини амалга ошириш учун қонунда кўзда тутилган бошқа ҳолларда депутат ишлаб чиқариш ёки хизмат вазифаларини бажаришдан озод қилиниб, депутатлик фаолияти билан боғлиқ бўлган сарф-харажатлар унга тегишли давлат бюджети ёки маҳаллий бюджет ҳисобидан тўланади».

4. 105-модданинг биринчи қисми қуйидаги таҳрирда баён қилинсин:

«Депутат тегишли давлат органлари ва мансабдор шахсларга сўров билан мурожаат қилиш ҳуқуқига эгадир, улар сўровга халқ депутатлари съездида, Олий Совет, халқ депутатлари маҳаллий Совети сессияларида жавоб беришга мажбурдирлар».

5. 107-модда қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

107-модда. Депутат ўз иши тўғрисида, халқ депутатлари съезди, Олий Совет ёки халқ депутатлари маҳаллий Совети иши тўғрисида сайловчилар, ўзини депутатликка номзод қилиб кўрсатган коллективлар ва жамоат ташкилотлари олдида ёхуд ўзини сайлаган жамоат таш-

(Давоми учинчи бетда).

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг Қонуни

СССР Конституцияси (Асосий Қонуни)га ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш тўғрисида

(Давоми. Боши иккинчи бетда).

килоти олдида ҳисоб беришга мажбурдир.

Сайловчиларнинг ёки жамоат ташкилотининг ишончини оқламаган депутат сайловчилар кўпчилигининг ёки уни сайлаган жамоат ташкилотининг қарори билан исталган вақтда қонунда белгиланган тартибда чақириб олиниши мумкин».

6. 130-модда қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«**130-модда.** СССР Министрлар Совети СССР халқ депутатлари съезди ва СССР Олий Совети олдида жавобгардир ва уларга ҳисоб беради.

Янги тузилган СССР Министрлар Совети ўз ваколатлари муддатига мўлжалланган бўлажак фаолияти программасини СССР Олий Совети муҳокамасига тақдим этади.

СССР Министрлар Совети ўз иши тўғрисида СССР Олий Советига йилига камида бир марта ҳисоб беради».

7. 131-модданинг биринчи қисми қуйидаги таҳрирда баён қилинсин:

«СССР Министрлар Совети ССР Иттифоқи ихтиёрига берилган давлатни бошқаришнинг барча масалаларини ҳал этишга ҳақлидир, чунки бу масалалар СССР Конституциясига кўра СССР халқ депутатлари съезди, СССР Олий Совети ва унинг Президиуми, СССР Олий Совети Раиси ҳуқуқ доирасига кирмайди».

8. 133-модда қуйидаги таҳрирда баён қилинсин:

«**133- модда**. СССР Министрлар Совети СССР Қонунлари ҳамда СССР халқ депутатлари съезди ва СССР Олий Советининг бошқа қарорлари асосида ва уларни ижро этиш мақсадида қарорлар ва фармойишлар чиқаради ҳамда уларнинг ижросини текширади. СССР Министрлар Советининг қарорлари ва фармойишлари СССРнинг бутун территориясида ижро этилиши мажбурийдир».

9. 135-модда:

Учинчи қисмидан «Республика ва маҳаллий идораларга бўйсунувчи корхоналар ва бирлашмаларни иттифоқ қарамоғига ўтказиш тартиби СССР Олий Совети Президиуми томонидан белгиланади» деган сўзлар чиқариб ташлансин;

тўртинчи қисмидаги «СССР Қонунлари, СССР Олий Совети ва унинг Президиумининг бошқа қарорлари асосида ва уларни ижро этиш мақсадида» деган сўзлар «СССР қонунлари ҳамда СССР халқ депутатлари съезди ва СССР Олий Советининг бошқа қарорлари асосида ва уларни ижро этиш мақсадида» деган сўзлар билан алмаштирилсин,

10. 137-модда қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«**137-модда.** Иттифоқдош республика халқ депутатлари съезди иттифоқдош республика давлат ҳокимиятининг органидир.

Иттифоқдош республика халқ депутатлари съездининг ваколатлари иттифоқдош республика Конституцияси билан белгиланади».

11. 138-модда қуйидаги таҳрирда баён қилинсин:

«**138-модда.** Иттифоқдош республиканинг Олий Совети — иттифоқдош республика давлат ҳокимиятининг доимий ишлайдиган қонун чиқарувчи, идора этувчи ва контрол қилувчи органидир. Иттифоқдош республиканинг Олий Совети иттифоқдош республика халқ депутатлари съездига ҳисоб беради.

Иттифоқдош республика Олий Советининг Раиси иттифоқдош республика халқ депутатлари съездига ва Олий Советига ҳисоб беради.

Иттифоқдош республика Олий Совети, унинг Президиуми, иттифоқдош республика Олий Совети Раисининг ваколатлари иттифоқдош республика Конституцияси билан белгиланади».

12. 139-модданинг иккинчи қисми қуйидаги таҳрирда баён қилинсин:

«Иттифоқдош республиканинг Министрлар Совети иттифоқдош республика халқ депутатлари съезди ва Олий Совети олдида масъулдир ва уларга ҳисоб беради».

13. 143-модда қуйидаги таҳрирда баён қилинсин:

«**143-модда.** Автоном республика халқ депутатлари съезди автоном республика давлат ҳокимиятининг олий органидир».

14. 144-модда қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«**144-модда.** Автоном республиканинг Олий Совети — автоном республика давлат ҳокимиятининг доимий ишлайдиган қонун чиқарувчи, идора қилувчи ва контрол қилувчи органидир. Автоном республиканинг Олий Совети автоном республика халқ депутатлари съездига ҳисоб беради.

Автоном республика Олий Советининг Раиси автоном республика халқ депутатлари съездига ва Олий Советига ҳисоб беради.

Автоном республика Министрлар Совети автоном республика халқ депутатлари съезди ва Олий Совети олдида масъулдир ва уларга ҳисоб беради».

15. 149- ва 150-моддалар қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«**149-модда.** Халқ депутатлари ўлка, область, автоном область, автоном округ, район, шаҳар, шаҳарлардаги район Советларининг ишини уларнинг Советлар раислари бошчилик қиладиган президиумлари, шаҳар (районга бўйсунувчи шаҳар), посёлка ва қишлоқ Советларида эса — ана шу Советларнинг раислари ташкил этадилар.

150-модда. Халқ депутатлари маҳаллий Советларининг ижро этувчи ва идора қилувчи органлари улар сайлайдиган ижроия комитетларидир.

Ижроия комитетлари ўзларини сайлаган Советлар олдида, шунингдек меҳнат коллективларидаги ва граждданлар истиқомат жойларидаги йиғилишларда йилига камида бир марта ҳисоб берадилар.

Маҳаллий Советлар ижроия комитетлари уларни сайлаган Советларга, шунингдек юқори ижроия ва идора этувчи органга бевосита ҳисоб берадилар».

16. 165-модда қуйидаги таҳрирда баён қилинсин:

«**165-модда.** СССРнинг Бош прокурори СССР халқ депутатлари съезди олдида ва СССР Олий Совети олдида масъулдир ҳамда уларга ҳисоб беради».

17. 174-модда қуйидаги таҳрирда баён қилинсин:

«**174-модда.** СССР Конституцияси СССР халқ депутатлари съездининг СССР халқ депутатлари умумий сонининг камида учдан икки қисмини ташкил этган кўпчилик қабул қилган қарори билан ўзгартирилади».

СССР Олий Совети Президиумининг Раиси
М. ГОРБАЧЕВ.

СССР Олий Совети Президиумининг Секретари
Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.

Москва, Кремль, 1988 йил 1 декабрь.

СССР Олий Советининг қарори

ДАВЛАТ ҚУРИЛИШИ СОҲАСИДА СИЁСИЙ ИСЛОҲОТ ЎТКАЗИШ ЮЗАСИДАН БУНДАН БУЁНГИ ТАДБИРЛАР ТЎҒРИСИДА

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Олий Совети давлат қурилиши соҳасида сиёсий ислоҳот ўтказиш чора-тадбирлари тўғрисидаги масалани кўриб чиқиб, **қарор қилади:**

1. КПСС XIX Бутуниттифоқ конференциясининг қайта қуришни амалга ошириш ва чуқурлаштириш, совет жамиятини демократиялаш, давлат ҳокимиятининг олий органларини ўзгартириш, социалистик давлатчилик ва халқ ўзини ўзи бошқаришининг негизи бўлган халқ депутатлари Советларининг тўла ҳокимиятини таъминлашга доир қарорларига мувофиқ КПСС Марказий Комитети, СССР Олий Совети Президиуми ва СССР Министрлар Совети ўтказаётган амалий тадбирлар маъқуллансин.

КПСС Марказий Комитети Бош секретари, СССР Олий Совети Президиуми Раиси ўртоқ М. С. Горбачевнинг шу сессиядаги докладида баён этилган мамлакат сиёсий системасини тубдан янгилаш программаси қўллаб-қувватлансин. СССР Олий Совети Президиуми ўн биринчи чақириқ СССР Олий Совети ваколатларининг қолган даврида сиёсий ислоҳотнинг биринчи босқичи вазифаларини ва мазкур ислоҳотнинг шундан кейинги босқичларидаги амалий ишларни ҳал этиш билан боғлиқ бўлган зарур тадбирларни амалга оширсин.

2. СССР халқ депутатлари сайловининг Советлар ва жамоатчиликнинг ролини оширишдаги, давлат турмуши барча соҳаларини демократиялашдаги муҳим аҳамиятини қайд этиб, СССР Олий Совети Президиумига, иттифоқдош ва автоном республикалар Олий Советларига, халқ депутатлари маҳаллий Советларига сайлов ҳақидаги янги Қонунга асосланиб, меҳнат коллективлари, жамоат ташкилотлари ва сайловчиларнинг сайлов кампанияси чоғида, депутатликка номзодларни кўрсатиш, уларни рўйхатга олиш, овоз бериш ва сайлов натижаларини аниқлаш билан боғлиқ бўлган барча масалаларни очиқ-ойдин ва ошкора ҳал этишда ўз ҳуқуқларидан зарур шарт-шароитни таъминлаш топширилсин.

Сайлов комиссияларининг тўла фойдаланишлари учун ваколатларини рўёбга чиқаришда уларга доимо амалий ёрдам берилсин.

3. СССР Олий Совети Президиуми ва СССР Министрлар Совети, иттифоқдош республикалар иштирокида республикалар ҳуқуқлари доирасини янада кенгайтириш, ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикаларнинг ўзаро муносабатларида ортиқча марказлаштиришга барҳам беришга доир бундан буёнги тадбирларни назарда тутиб ва айни вақтда ССР Иттифоқи ихтиёрида, давлат, хўжалик ва социал-маданий қурилишнинг туб масалаларини СССРнинг бутун территориясида қонун йўли билан тартибга солишнинг бирлигини таъминлайдиган, мамлакат экономикасига ягона халқ хўжалик комплекси сифатида раҳбарлик қилиш, СССРнинг мудофаасини ташкил этиш, Совет Иттифоқи номидан халқаро муносабатларда вакиллик қилиш ҳамда умумиттифоқ аҳамиятига молик бўлган бошқа масалаларни ҳал этишга имкон берадиган ваколатларнинг сақлаб қолиниши юзасидан етилган барча масалаларни ҳал қилиш учун таклифларни чуқур ишлаб чиқишни таъминласин.

СССР Олий Совети Президиуми ва қонун лойиҳалари тайёрлаш комиссиялари барча иттифоқдош республикаларнинг вакилларидан СССР Олий Совети депутатларининг ишчи группасини тузсинлар ва бу группага олимлар ва мутахассислар — иқтисодчилар, социологлар, юристлар иштирокида иттифоқдош республикаларнинг сиёсий ва социал-иқтисодий манфаатларини яна ҳам тўлароқ таъминлаш, миллатлараро муносабатларни уйғунлаштириш, бутун мамлакатнинг бундан буёнги тараққиёти вазифаларини тўлароқ ҳисобга олиш манфаатларини кўзда тутиб ССР Иттифоқи ҳуқуқ доираларини белгилаб бериш юзасидан таклифлар тайёрлашни топширсинлар.

СССР Министрлар Совети регионлар, республикалар ва умумиттифоқ вазифаларини ҳал этиш учун республикалар ва регионларнинг имкониятлари ва ресурсларидан мумкин қадар тўлароқ фойдаланишни назарда тутиб, уларни хўжалик ҳисобига ўтказиш шарт-шароитларини ишлаб чиқишни жадаллаштирсин.

4. СССР Олий Совети Президиуми, СССР Министрлар Совети иттифоқдош ва автоном республикалар Олий Советларининг Президиумлари ва Министрлар Советлари халқ депутатлари маҳаллий Советлари ҳуқуқлари ва имкониятларидан маҳаллий ҳаётнинг барча масалаларини ҳал этишда фойдаланиш учун қўшимча тадбирлар кўрсинлар, барча манфаатдор ташкилотларнинг фаол иштирокида маҳаллий ўзини ўзи бошқариш ва маҳаллий хўжалик тўғрисидаги қонун лойиҳасини ишлаб чиқсинлар.

СССР Олий Совети Президиумига халқ депутатлари маҳаллий Советларининг президиумлари ва раислари тўғрисида вақтинчалик низомни ишлаб чиқиш ва қабул қилиш, Советларнинг доимий комиссиялари, депутатларнинг группалари, халқ депутатлари, ижроия комитетларининг янги шароитда мустақил ва ташаббускорлик билан ишлаши учун зарур шароит яратишга қаратилган тадбирларни амалга ошириш топширилсин.

5. СССР Олий Совети Президиуми, Иттифоқ Совети ва Миллатлар Советининг қонун лойиҳаларини тайёрлаш комиссиялари, СССР Министрлар Совети иттифоқдош республикаларнинг иштирокида кенг демократик негизда, қонун лойиҳалари тайёрлаш ишини жадал олиб борсинлар, бунда қайта қуриш кафолатини мустаҳкамлашга қаратилган норматив актларни тайёрлашга алоҳида эътибор берсинлар. СССРда суд тузилиши тўғрисидаги ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикалар қонуни асослари, СССРда судларнинг статуси ҳақидаги қонун, суд-ҳуқуқий ислоҳотини ўтказишга қаратилган бошқа қонун актлари лойиҳалари, шунингдек бошқа қонунларнинг лойиҳалари устидаги иш кучайтирилсин. Юридик кадрларни тайёрлаш ва улардан давлат органлари ва халқ хўжалигида фойдаланишни яхшилаш юзасидан шошилинч тадбирлар амалга оширилсин.

6. Халқ депутатлари Советлари, уларнинг ижроия ва идора этувчи органлари, министрликлар, давлат комитетлари ва идоралари, бошқа давлат ва жамоат органларининг раҳбарлари СССР Конституциясига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш тўғрисидаги СССР қонуни лойиҳасининг умумхалқ муҳокамаси чоғида шу органларнинг вазифаларига тааллуқли масалалар юзасидан граждданлардан тушган таклифлар ва мулоҳазаларни кўриб чиқсинлар ва уларни амалга ошириш тадбирларини кўрсинлар.

СССР Олий Совети Президиуми мазкур сессияда депутатлар хўжалик ва социал-маданий қурилиш масалалари хусусида айтган таклифлар ва мулоҳазаларни пухта таҳлил этсин ва улар юзасидан тегишли қарорлар қабул қилсин.

СССР Олий Совети Президиумининг Раиси
М. ГОРБАЧЕВ.

СССР Олий Совети Президиумининг Секретари
Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.

Москва, Кремль, 1988 йил 1 декабрь.

ТОҒЛИ ҚОРАБОҒ АВТОНОМ ОБЛАСТИ ВА УНИНГ ТЕВАРАГИДАГИ АҲВОЛ ТЎҒРИСИДА ДЕПУТАТЛАР ГРУППАСИНИНГ СЎРОВИ ЮЗАСИДАН СССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ҚАРОРИ

СССР Олий Совети депутатлар группасининг сўровини ва бу сўровга КПСС Марказий Комитети ва СССР Олий Совети Президиумининг Тоғли Қорабоғ автоном областидаги вакили депутат А. И. Вольский жавобини эшитиб, **қарор қилади:**

1. Депутат А. И. Вольскийнинг Тоғли Қорабоғ автоном области ва унинг теварагида вужудга келган вазият ҳақидаги ахбороти маълумот учун қабул қилинсин.

2. СССР Олий Совети Президиумига партия, давлат ва жамоат ташкилотлари вакиллари билан бирга мазкур региондаги вазиятни нормаллаштириш ҳамда озарбайжон ва арман миллатига мансуб граждданларнинг интернационал дўстлигини тиклаш юзасидан кечиктириб бўлмайдиган тадбирларни муҳокама этиш учун Тоғли Қорабоғ автоном областидан, Озарбайжон ССР ва Арманистон ССРдан СССР Олий Советига сайланган депутатлар кенгашини ўтказиш топширилсин.

3. Озарбайжон ССР ва Арманистон ССР Олий Советларига икки қардош республика халқлари тинч ва тотув яшашлари, совет социалистик жамияти турмушининг барча соҳаларини янгилаш вазифаларини рўёбга чиқариш йўлида фаол меҳнат қилишлари учун ўзларига боғлиқ бўлган барча ишларни амалга ошириш топширилсин.

4. СССР Олий Совети Арманистон ва Озарбайжон меҳнаткашларига мурожаат қилиб, уларни ақл-идрок кўрсатиб сабр-тоқатли бўлишга, ўзаро хафагарчиликлар ва айблашларга чек қўйишга, корхоналар, ташкилотлар ва ўқув юртларининг иш маромини тиклашга, ҳар қандай миллатга мансуб ҳар бир совет граждани иккала республика территориясида ўзини совет халқи олиб бораётган буюк қайта қуриш ишининг тўлақонли ва тенг ҳуқуқли қатнашчиси, деб ҳис этиши учун бутун куч-ғайратларини сарфлашга астойдил даъват этади.

СССР Олий Совети Президиумининг Раиси
М. ГОРБАЧЕВ.

СССР Олий Совети Президиумининг Секретари
Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.

Москва, Кремль, 1988 йил 1 декабрь.

Хотин-қизлар кенгаши президиумининг мажлиси

Тошкентда Ўзбекистон республика хотин-қизлар кенгаши президиумининг мажлиси бўлиб ўтди. Хотин-қизлар кенгашининг навбатдаги пленумига тайёргарлик, хотин-қизлар шаҳар ва район кенгашлари раислари ўқишини ўтказиш, республика кенгашининг чет мамлакатлар хотин-қизлар ташкилотлари билан алоқаларини кенгайтириш билан боғлиқ масалалар кўриб чиқилди. Тошкентда ўрнатилган «Шарқнинг озод аёли» ҳайкали монументини СССР Давлат мукофотига тақдим этиш тўғрисидаги таклифлар муҳокама қилинди.

Кўрилган масалалар юзасидан тегишли қарорлар қабул қилинди. «Шарқнинг озод аёли» монументи тўғрисидаги жамоатчилик фикрини ўрганишни уюштириш мақсадга мувофиқ деб топилди.

Мажлисни Ўзбекистон республика хотин-қизлар кенгаши президиумининг раиси, Ўзбекистон касаба союзлари республика Советининг раиси Ҳ. Алимова олиб борди. (ЎзТАГ).

Қорақалпоғистон АССР Олий Советининг сессияси

НУКУС, 2 декабрь (ЎзТАГ). Бугун Қорақалпоғистон АССР Олий Советининг сессияси бўлиб ўтди. Депутатлар автоном республикани иқтисодий ва социал ривожлантиришнинг бу йилги Давлат плани қандай бажарилаётганлигини ва 1987 йилги Давлат бюджетининг ижросини муҳокама қилдилар. Қорақалпоғистон АССР Олий Совети автоном республикани иқтисодий ва социал ривожлантиришнинг 1989 йилги Давлат плани ҳақидаги ҳамда автоном республиканинг Давлат бюжети тўғрисидаги қонунларни қабул қилди.

Қорақалпоғистон АССР Министрлар Советининг КПСС XXVII съезди қарорлари асосида социал соҳани ривожлантиришга доир чора-тадбирлар тўғрисидаги ҳисоботи ҳам муҳокама қилинди.

Қорақалпоғистон АССР Олий Совети Д. С. Ёдгоровни бошқа ишга ўтганлиги муносабати билан автоном республика Министрлар Совети Раиси вазифасидан озод қилди. Аввал Нукус шаҳар партия комитетининг биринчи секретари бўлиб ишлаган С. Д. Ниетуллаев Қорақалпоғистон АССР Министрлар Советининг Раиси этиб тайинланди.

Сессияда Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг секретари Л. Ш. Беккулбекова нутқ сўзлади.

Область Советининг сессияси

УРГАНЧ, 1 декабрь. (ЎзТАГ). Халқ депутатлари Хоразм область Советининг бугун бўлиб ўтган сессиясида 1988 йилда областни иқтисодий ва социал ривожлантириш плани қандай бажарилаётганлиги, 1987 йилги бюджетининг ижроси муҳокама этилди. Сессия Хоразм областини иқтисодий ва социал ривожлантиришнинг 1989 йилги давлат плани ҳамда область бюджетини тасдиқлади.

Депутатлар Хоразм область ижроия комитетининг иши ҳақидаги ҳисоботни ҳам тингладилар.

Нукусликлар учун газета

Нукусда автоном республикада дастлабки шаҳар газетаси қорақалпоқ тилида чиқа бошлади. «Коммунизм байроғи» газетаси Нукус шаҳар партия комитети билан халқ депутатлари шаҳар Советининг матбуот органи бўлиб, Қорақалпоғистон пойтахти турмушининг барча томонларини, унинг социал иқтисодий ривожланиш муаммоларини кенг ёритиб боради.

Газетанинг биринчи сони асосан шаҳар ҳисобот-сайлов партия конференциясига тайёргарликка бағишланган. Газета янги йилдан икки тилда-қорақалпоқ ва рус тилида чиқарила бошлайди.

(ЎзТАГ мухбири).

Фтизиатрия қайта қуриш йўлларида

Ўзбекистон фтизиатрларининг 2 декабрь куни Тошкентда ўз ишини тамомлаган III съездида сил касалликларига қарши самарали кураш йўлларини илмий изланиш ва уни ташкил этиш комплекс программаси қабул қилинди. Бу программа клиникалар қошида ихтисослашган йирик бўлимлар тузишни, врачларнинг профессионал тайёргарлигини тубдан яхшилашни, фан-техника тараққиётининг энг янги ютуқларини медицина практикасига жорий этишни жадаллаштиришни кўзда тутади.

Ўзбекистоннинг барча областларидан, кўпгина иттифоқдош республикалардан келган қарийб 300 олим, етакчи мутахассис врач сил касаллигининг олдини олиш, аниқлаш ва даволашнинг энг муҳим проблемаларини муҳокама қилдилар.

— Съездимиз шу қадар кўп мутахассисни тўплагани бежиз эмас, — деди Ўзбекистон ССР соғлиқни сақлаш министрлигининг сил касалликлари илмий-тадқиқот институтининг директори, профессор А. М. Убайдуллаев учрашув якунларини шарҳлаб. — Силга қарши курашувчи муассасалар ишини тубдан қайта қуриш биргина республиканинг вазифаси эмас. Сил касалликлари проценти атайлаб камайтириб ва ишлар кўнгилдагидек қилиб кўрсатилган турғунлик йиллари аҳоли соғлиғини хавфли касалликдан сақлаш ишига жиддий зарар етказди.

Ҳозир ишимизда энг муҳими сил касаллигининг олдини олиш, уни эрта аниқлаш борасида самарали чора-тадбирлар ишлаб чиқиш ва ўтказишдан иборатдир. Ҳозир ҳар йили республика аҳолисининг 60 процентдан зиёдининг саломатлиги текширилмоқда, шу жумладан, 6 миллиондан ортиқ киши флюорография текширувидан ўтказилмоқда. Болалар ва ўсмирларнинг 90 проценти сил касаллигининг олдини олиш учун эмланмоқда. Диспансерлар, ихтисослаштирилган касалхоналар ва санаторийлар тармоқларини кенгайтириш, уларни энг замонавий асбоб-ускуналар ва аппаратлар билан таъминлаш учун қўшимча маблағ ажратилди.

Аҳоли ўртасида пропаганда ишлари ўтказиш сил касаллигига қарши курашувчи муассасаларнинг энг муҳим вазифаларидан бири бўлиб қолмоқда. Одамларга сил ижтимоий касаллик эканлигини, унинг олдини олишда санитария-гигиена маданиятини ошириш, оқилона овқатланиш, зарарли одатлардан воз кечиш жуда катта аҳамиятга эга эканлигини пухта тушунтириш лозим.

Съездда Ўзбекистон фтизиатрлари илмий-медицина жамияти правлениеси ва ревизия комиссиясининг янги состави сайланди.

(ЎзТАГ).

КАДРЛАР ЎҚУВИ

Халқлар дўстлиги орденли Тошкент Олий партия мактаби партия, совет ва идеология кадрлари малакасини ошириш факультетида тингловчилар навбатдаги группасининг машғулотлари тугади. Группа составида Ўзбекистон, Тожикистон, Туркманистон район ижроия комитетлари раисларининг ўринбосарлари, Олий Совет Президиумлари, Министрлар Советлари ҳамда область ижроия комитетлари Совет ишлари масалалари билан шуғулланувчи бўлимларининг масъул ходимлари ўқидилар.

Машғулотларда тингловчилар КПСС XXVII съезди, XIX Бутуниттифоқ партия конференцияси, партия Марказий Комитетининг кейинги Пленумлари қарорлари асосида партия марксча-ленинча назарияси ва сиёсатининг энг муҳим масалаларини ўргандилар. Ҳозирги шароитда социализм қурилиши ва унинг КПСС томонидан ижодий ривожлантирилиши марксча-ленинча концепциясини ҳар томонлама кўриб чиқишга алоҳида эътибор берилди.

Республиканинг етакчи олимлари тингловчиларни қайта қуриш ҳамда социал-иқтисодий тараққиётни жадаллаштириш, янги иқтисодий механизмни шакллантиришни ниҳоясига етказиш, сиёсий системани, миллатлараро муносабатларни демократиялаш ва тубдан ислоҳ қилиш жараёнларини, янгича сиёсий фикрлашни чуқурлаштириш методологик проблемалари билан таништирдилар.

Ўқиш жараёнида ҳозирги куннинг амалий вазифаларини рўёбга чиқариш, иш услуби, форма ва методларини такомиллаштириш борасида халқ депутатлари Советларининг, улар ижроия комитетларининг иш практикаси кенг ёритилди.

Сиёсий системани ислоҳ қилиш, аппарат структурасини такомиллаштириш шароитида Калинин, Тошкент районлари халқ депутатлари Советларининг иш практикаси билан танишиш, қишлоқда социал муаммоларни ҳал этиш юзасидан сайёр машғулотлар ўтказилди.

«Сиёсий системани ислоҳ қилиш ва совет жамиятини демократиялаш» мавзуида семинар-мунозара, иш тажрибасини ўртоқлашишга бағишланган машғулотлар, аҳолига савдо, маиший хизмат кўрсатишни яхшилашда Советларнинг ролини ошириш, маданият ҳамда маориф муассасалари фаолиятини қайта қуришда, ўрта ва олий мактаб ислоҳотини жадаллаштириш, атеистик тарбияни кучайтириш, ҳуқуқ-тартибот ва социалистик қонунчиликни мустаҳкамлаш муаммолари хусусида давра суҳбатлари бўлиб ўтди.

Хотин-қизлар кенгашларининг, ёшлар уюшмаларининг ишини активлаштириш муаммоларига бағишлаб «Давра столи» атрофидаги учрашувда манфаатдорлик билан гаплашиб олинди.

Қорақалпоғистон АССР Олий Совети Президиумининг Раиси Т. А. Ешимбетова, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Секретари Л. Ш. Беккулбекова, Ўзбекистон ЛКСМ Марказий Комитетининг биринчи секретари А. Н. Носиров, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг, республика Министрлар Совети, министрликлари ва идораларининг масъул ходимлари тингловчилар ҳузурида сўзга чиқдилар.

В. И. Ленин Марказий музейининг Тошкент филиалида, Туркистон ҳарбий округи музейида, санъат музейида, Халқ хўжалиги ютуқлари виставкасида комплекс машғулотлар ўтказилди.

(ЎзТАГ).

СССР ИЧКИ ИШЛАР МИНИСТРЛИГИДА МАТБУОТ КОНФЕРЕНЦИЯСИ

Мамлакатда содир бўлаётган ўзгаришлар ахлоқ тузатиш-меҳнат муассасалари ходимларидан балоғатга етмаганларни озодликдан маҳрум қилишдан иборат жазони ижро этишнинг амалдаги системасини янгича идрок қилиш ва тубдан қайта қуришни талаб этди. СССР Ички ишлар министрлиги ахлоқ тузатиш-меҳнат колониясининг янги моделини ва унинг амал қилиш концепциясини ишлаб чиқди. Улар жазони ўташ шароитини инсонпарварлаштиришга, ахлоқ тузатиш-тарбия жараёнини демократиялашга, унда жамоатчилик ва меҳнат коллективларининг иштирокини кенгайтиришга асосланган.

СССР Ички ишлар министрлиги коллегиясининг аъзоси, ахлоқ тузатиш ишлари бўйича бош (бирлашган) бошқармасининг бошлиғи ички хизмат генерал-лейтенанти И. Катаргин 1 декабрда ўтказилган матбуот конференциясида журналистларга ана шу ҳақда гапириб берди.

Тарбиявий ишларни ташкил этиш маркази умумий таълим мактаблари ва ҳунар-техника билим юртларига ўтказилиб, психологик-педагогик таъсир методларига афзаллик берилмоқда. Колония статусини ўзгартириш тўғрисидаги масала қўйилди.

СССР Ички ишлар министрлиги бир қанча колонияларда эксперимент тариқасида ўсмирларга ота-оналари билан узоқ муддат кўришиш, телефон орқали сўзлашиш, улар ҳузурига қисқа муддат билан бориб келиш, колониядан ташқарида маданий-оммавий тадбирларда иштирок этиш ҳуқуқи берилишини жорий этишни режалаштирмоқда.

Ўзининг ахлоқи тузалганини исботлаган шахслар учун яратилаётган социал мослашиш марказлари янги моделнинг хусусиятларидан бири бўлади. Унда тарбияланувчилар устидан фақат назоратни қолдириш, маҳкумлар учун кўзда тутилган чекловларнинг бир қисмини олиб ташлаш мўлжалланган.

Журналистларнинг саволларига жавоблар қайтарилди.

(ТАСС мухбири)

СССР делегацияси Мексикага келди

МЕХИКО, 1 декабрь. (ТАСС). СССР Олий Совети Президиуми Раисининг ўринбосари, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси П. Ҳабибуллаев бошчилигидаги СССР делегацияси Мексиканинг янги президенти Карлос Салинас де Гортарининг шу лавозимни эгаллашига бағишланган маросимларда қатнашиш учун ўтган чоршанба куни бу ерга келди.

П. Ҳабибуллаев Бенито Хуарес номидаги халқаро аэропортда журналистлар ҳузурида гапириб, мард ва меҳнатсевар мексика халқига совет кишиларидан самимий салом топширди ҳамда дўстлик, хайрихоҳлик ва ҳурмат туйғуларини изҳор қилди.

Совет Иттифоқи билан Мексика ўртасида, деди у, ҳозирги замоннинг энг долзарб муаммоларини ҳал этишда амалий ўзаро алоқалар йўлга қўйилди ва актив ривожланмоқда. СССР билан Мексика ядро уруши хавфини тугатиш, халқаро хавфсизликни мустаҳкамлаш ,ядросиз ва зўравонликсиз дунёни барпо этиш учун курашмоқдалар. Иккала мамлакатимизнинг куч-ғайрати ядро қуролини Ер юзидан супуриб ташлашни, оммавий қирғин қуролининг ҳамма турларини тугатишни, ҳозирги ва келажак авлодларнинг истиқболини таъминлашни талаб қилаётган кишилар ҳаракатларининг азим дарёсига қўшилмоқда. Совет Иттифоқи билан Мексика икки томонлама маданий алоқаларни изчиллик билан ривожлантирмоқдалар, буни халқларимиз ҳамжиҳатлиги, бир-бирини маънавий бойитишни янада чуқурлаштириш, уларнинг барча давлатлар ўртасидаги муносабатларни умуминсоний қадриятларнинг устунлиги принципи асосига қуриш зарурлигини ўзаро англаб олиш имконияти деб билмоқдалар.

Мексика ўз машаққатли ва қаҳрамонона тарихининг барча босқичларида ичкн ишларга аралашмаслик, ҳар бир халқнинг ўз ривожланиш йўлини мустақил танлаб олиш, суверен ҳуқуқини ҳурмат қилиш, куч ишлатишдан ва куч ишлатиш билан таҳдид қилишдан воз кечиш, барча низоли муаммоларни тинч йўл билан ҳал этиш каби энг муҳим принципларни халқаро муносабатлар практикасида қарор топтиришга қатъият ва изчиллик билан кўмаклашиб келаётганини Совет Иттифоқида яхши биладилар ва эсда тутадилар, деди Совет делегациясининг раҳбари.

Совет кишилари ана шу принципиал позицияни ҳамиша қўллаб-қувватлаб, ҳурмат қилиб келдилар ва ҳозир ҳам қўллаб-қувватлаб, ҳурмат қилмоқдалар, бу позиция Совет — Мексика алоқалари бундан буён ҳам жўшқин ва узлуксиз характерда бўлади, иккала мамлакат халқларининг ва бутун жаҳон ҳамжамиятининг туб манфаатларига тўла-тўкис мос келади, деб умид қилиш учун асос бўла олади.

Биз яшаб турган дунё яхлит дунёдир, шу сабабли биз унда ҳамманинг ва ҳар бир кишининг беғубор осмон остида яшаш, бунёдкорлик меҳнати билан шуғулланиш, равнақ топиш ва омон-эсон бўлиш ҳуқуқини ҳурмат қилиб яшашни ўрганишимиз керак, деб уқтирди у. Биз ўз еримизни, жаҳон маданиятининг бисотини, цивилизациямиз яратган жамики бойликларни келажак авлодлар учун сақлаб қолишимиз лозим. Бу — олий мақсаддир, бинобарин биз, Ер юзидаги барча кишилар шу мақсадга сабот билан эришмоғимиз керак. Совет Иттифоқи билан Мексика ҳақида гапирадиган бўлсак, мамлакатларимизнинг халқлари бир-биридан шу қадар олисда жойлашган турлича давлатлар ўртасидаги муносабатларни қай тарзда қуриш, ривожлантириш ва чуқурлаштириш кераклигини дунёга намойиш қилмоқдалар. Биз мексика халқи билан дўст бўлганимиздан фахрланамиз ва бу дўстликни мустаҳкамлашга ҳар томонлама кўмаклашавериш ниятидамиз.

П. Ҳабибуллаев Мексика халқига яна бир бор бахт-саодат ва омон-эсонлик тилади.

СУВ РЕСУРСЛАРИДАН ТЕЖАБ-ТЕРГАБ ФОЙДАЛАНАЙЛИК

Мамлакатимизда саноат корхоналарига сувдан фойдаланганлик учун ҳақ тўлашнинг жорий этилиши уларни сувдан тежаб-тергаб, омилкорлик билан фойдаланишдан манфаатдор қилди. Партия ва ҳукуматнинг қарорига мувофиқ, 1991 йилдан бошлаб ҳамма жойда агросаноат комплекси тармоқларида суғорма деҳқончилик сувдан фойдаланиш учун ҳақ тўлашга ўтказилади.

Тошкент областининг Бекобод районида эксперимент ўтказилмоқда, шу эксперимент давомида колхозлар ва совхозларнинг сувдан тежамкорлик ва омилкорлик билан фойдаланишларини рағбатлантириш формалари аниқланди, райондаги ремонт-эксплуатация ишлаб чиқариш бирлашмаси хўжалик ҳисобига ўтказилди.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетида бўлиб ўтган кенгашда ана шу экспериментнинг дастлабки натижалари муҳокама қилинди. Кенгашда республика илмий, планлаштириш, молия-иқтисодий органларининг, Мелиорация ва сув хўжалиги давлат комитетининг, Агросаноат давлат комитетининг раҳбар ходимлари қатнашдилар. Экспериментга тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш жараёнида норматив-методик ҳужжатларни ишлаб чиқиш, ремонт-эксплуатация хизматини ва унинг сувдан фойдаланувчилар билан ўзаро муносабатларини такомиллаштириш юзасидан муайян ҳажмдаги ишлар бажарилибгина қолмай, янги икки ставкали тариф амалда жорий этилганлиги таъкидланди, бу тариф сув учун ва сув хўжалиги системаларидан фойдаланганлик учун ҳақ тўлашни ўз ичига олади.

Бу йилги эксперимент натижалари шуни кўрсатдики, сувдан план-нормативга мувофиқ фойдаланилганда сув учун тўланадиган ҳақ қишлоқ хўжалик маҳсулотлари таннархида акс этади ва уни қимматлаштиради, шу сабабли сув ресурсларидан омилкорлик билан фойдаланилса, хўжаликлар бундан муайян миқдорда фойда оладилар, деҳқонларнинг эса реал иш ҳақи кўпаяди. Звено, бригада, умуман хўжаликнинг экинларни суғоришда сувни тежашдан бевосита манфаатдорлиги вужудга келди, бу эса суғоришнинг янада мукаммалроқ техникаси ва технологиясини жорий этишни рағбатлантиради. Айни пайтда хўжасизлик сувнинг исроф бўлишига, пировардида зарар кўришга олиб келади.

Кенгаш қатнашчилари экспериментни чуқурлаштириш, унинг доирасини кенгайтириш зарурлигини айтиб, уни ўтказишни ташкил қилишдаги камчилик ва нуқсонларни кўрсатиб ўтдилар.

Жумладан, сувни ҳисобга олишнинг ҳолати ҳамма жойда ҳам эксперимент талабларига жавоб бермайди, суғориш каналларидан фойдаланиш чоғида сувнинг исроф бўлишини камайтириш юзасидан илмий жиҳатдан асосланган тавсияномалар ва нормативлар ишлаб чиқилмаган. «Союзхлопок» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасининг амалдаги суғориш нормалари ва режимлари маҳаллий иқлим шароитларини ва бошқа шароитларни етарли ҳисобга олмайди. Мавжуд камчиликларни бартараф этиш юзасидан тавсияномалар берилди.

Кенгашда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари Д. Д. Берков, СССР мелиорация ва сув хўжалиги министрининг ўринбосари В. К. Зарубин, СССР Молия министрлигининг бўлим бошлиғи Е. П. Дмитричев сўзга чиқдилар.

(ЎзТАГ).

• Ишчи назорати фош этади

ЎРГАНГАН КЎНГИЛ ЎРТАНСА ҚЎЙМАС

Наманган шаҳридаги Совет кўчасида ташкил этилган ярмаркада савдо авжида. Норин район матлубот союзига қарашли Норинкапа қишлоғидаги 57-магазин сотувчиси Ш. Мингбоеванинг қўли-қўлига тегмайди. Харидор И. Иванова 2 та хитой сочиғи учун 18 сўм, С. Мафаева шундай тўртта сочиқ учун 36 сўм 50 тийин тўлашди. Чет элда тайёрланган одеял 21 сўмдан сотилди. Маълум бўлишича, сочиқларнинг нархи 6 сўм 40 тийин, одеялники 15 сўм 15 тийин экан. Шу тариқа, кўз очиб юмгунча сотувчи Ш. Мингбоева фақат 6 та сочиқ, 15 та одеял сотиб 118 сўм ортиқча пулни чўнтакка урмоқчи бўлди. Текширув чоғида харид қилганларга ортиқча олинган пул қайтариб берилди.

Сотувчининг сўзига қараганда бу ерда сотилаётган товарларнинг бирортаси учун ҳужжат йўқ. Ваҳолонки, бу моллар Норин районлараро базасидан тегишли фактура билан 10 октябрь куни олинган.

Косонсой район матлубот союзининг «Дўстлик» универмагидан биз 3 метр хонатлас, 8 метр чит харид қилдик. Сотувчи З. Муҳиддинова негадир 30 тийин кам олди. Унинг бундай ҳотамтойлиги бизни ўйлантириб қўйди. Омборларни текширганимизда коса тагида ним коса борлигини фаҳмладик. Бу ерда магазин пештахталарига чиқарилмаган 36 метр барқит, 162 жуфт ҳар хил размерли калиш, 13 дона Хитойда тайёрланган эркаклар кўйлаги, бир нечта аёллар жемпери, умуман 1406 сўмлик ноёб товарлар яшириб қўйилган экан. Шунингдек, шу йилнинг 31 августи ва 30 сентябрида олинган «Фишер», «Сони» магнитофонлари район ижроия комитети қарори билан сотилган. Аммо универмаг директори Қ. Муталов битта «Сони», битта «Фишер» магнитофонлари кимга берилганлигини айтолмай ер чизиб қолди.

Янгиқўрғон район «Пахталикўл» санаторийсидаги 3-хўжалик моллари магазини мудири Э. Солиев харидорлар кўзини шамғалат қилишда устаси фаранг экан. М. Жўраевдан бир дона челак, 5 килограмм мих учун 7 сўм 45 тийин ўрнига 8 сўм 20 тийин, А. Ҳожимирзаевдан харид қилган нарсалари учун 7 сўм 70 тийин ўрнига 8 сўм 20 тийин уриб қолибди.

Назоратчилар Тўрақўрғон районидаги 16-аралаш моллар магазинида бўлишганда қатор нуқсонларни аниқлашди. Магазинда ассортиментдаги товарлар йўқ. Боз устига витринадаги буюм ва маҳсулотларнинг учдан бирига нарх ёрлиқлари қўйилмаган. Икки қоп ун олган А. Абдуллаевнинг савдоси текшириб кўрилганда харидордан 78 тийин ортиқча уриб қолингани маълум бўлди. Мудир Ў. Алиева магазин омборига анчагина камёб товарларни яшириб қўйибди. Масалан, Чехословакияда тайёрланган 165 сўмлик эркаклар костюми, 8 килограмм 95 номерли чой, жами 203 сўмлик товар пештахта юзини кўрмаган. Шу райондаги 14-магазин сотувчиси Г. Қамбарова, 22-магазин сотувчиси Р. Қодировалар ҳам харидорлар ҳақига хиёнат қилишда бир-бирларидан қолишмасликларини кўрсатдилар.

Наманган шаҳридаги саноат моллари савдоси идорасига қарашли 40-магазин омборида 1907 сўмлик камёб чит, барқит, болалар ва аёллар жемперлари яшириб қўйилган. Магазин мудири И. Қодиров буни қандай изоҳлашни билолмай довдираб қолди.

Шаҳарда шакар, сариёғ йўқ, деб ўнг келган одамга нолишади. Аслида эса қанд, шакар ўтган йилнинг тўққиз ойига нисбатан бу йил қарийб 50 тонна кўп тарқатилган. Сариёғ ҳам анча кўпайган. Аммо «ишбилармон» савдо ходимларининг айби билан сунъий тақчиллик вужудга келтирилмоқда. Масалан 127-магазинда (мудири К. Охунжонов) 11 октябрда олинган 1025 килограмм сариёғ, 136-магазинда эса 150 килограмм сариёғ, 100 килограмм шакар, 40 килограмм новвот савдога чиқарилмаган. Сотувчи И. Йўлдошевнинг айтишига қараганда, бу маҳсулотлар шаҳар суди, область соғлиқни сақлаш бўлими ва бошқа айрим бўлимлар ходимларига тегишли эмиш.

Кейинги вақтда аҳолига савдо хизмати кўрсатишни енгиллаштириш чоралари кўрилмоқда. Маҳсулотларни олдиндан қадоқлаб қўйиш жорий этилди. Бироқ харидорлар ҳақига хиёнат қилиш ҳоллари барҳам топмаяпти. Шаҳардаги 29, 64, 90-магазинларда (мудирлари К. Муҳиддинов, О. Қаюмов, М. Жалилов) қадоқлаб қўйилган қанд, шакар, печенье каби маҳсулотлар тортиб кўрилганда, 10—30 граммдан кам чиқди. 79-магазинда (мудири З. Муҳиддинова) қадоқланган бир килограммлик печеньенинг ҳар биридан 10—40 граммдан уриб қолинган. Ишчи назорати комиссиясининг аъзолари бу магазинда яна бир антиқа воқеанинг гувоҳи бўлдилар. Наманган сут-мой заводида тайёрланган 180 граммлик 8 та қоғоз банкадаги қаймоқ тортиб кўрилди. Уларнинг учтасига 30 граммдан, 5 тасига 20 граммдан маҳсулот кам солинган экан.

Фақат бу магазинлардагина эмас, ҳатто заводдаги автоматлар ёрдамида тарозидан уриб қолинаётгани аниқланди.

Назоратчилар Наманган шойи ишлаб чиқариш бирлашмаси ошхонасини (бош ошпаз А. Аҳадов) кўздан кечирдилар. Комиссия аъзолари бу ерда менюга умуман амал қилинмаётгани, кундалик таомлар номи ёзиб қўйилмаганлигининг гувоҳи бўлдилар. Бу ҳам етмагандек, бир порция лағмондан 20 грамм гўшт, 80 грамм гарнир уриб қолиш ҳисобига 15 тийиндан суиистеъмол қилинаётгани фош этилди.

Учқўрғон районининг Кўприкбоши кўчасидаги ошхона хизматчилари қилмиши ҳаммадан ошиб тушмоқда. Улар беюзларча ҳам бўйидан, ҳам энидан уриб қолишни машқ қилмоқдалар. Овқат сифатсиз тайёрланаётгани етмагандек, харидорлардан ортиқча ҳақ ҳам олишмоқда. Ошпаз Р. Давлатов уч порция таом учун мижозлардан 2 сўм 55 тийин ўрнига 3 сўм пул олганда қўлга тушди.

Текширишлар шуни кўрсатмоқдаки, магазин, ошхона ва бошқа хизмат нуқталарининг қарийб барчасида харидорлар, мижозлар, хўрандалар ҳақига хиёнат қилиш фактлари содир этилмоқда. Бу, савдо, маиший хизмат кўрсатиш ташкилотларида меҳнат интизомининг бўшлиги, юлғичликка қарши кураш ҳамон суст олиб борилаётганидан далолат бериб турибди.

Область меҳнаткашларига савдо хизмати кўрсатишга алоқадор мутасадди ташкилотлар бундай кўнгилсиз воқеалардан тегишли хулоса чиқариб олишлари ва савдо шохобчаларида тартиб ўрнатиш ишларига бош-қош бўлишлари керак.

И. АБДУСАТТОРОВ,
касаба союзлари область Совети ишчи назорати комиссияси раиси, Наманган қурилиш бошқармаси бригада бошлиғи.

Ш. ХОЛМИРЗАЕВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

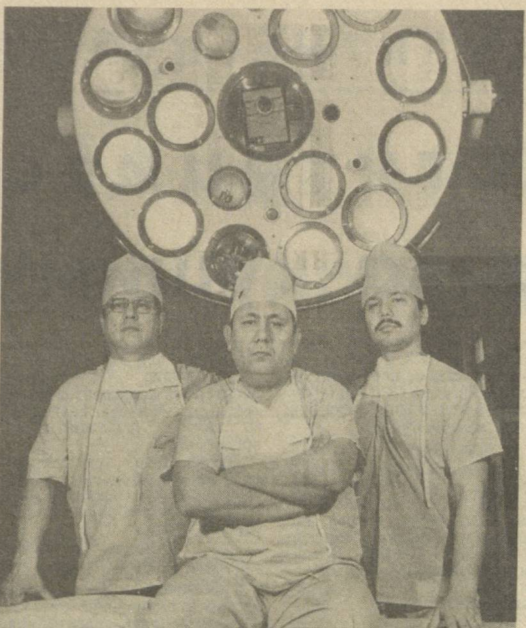

ТОШКЕНТ. Абу Али ибн Сино номли шаҳар 1-клиник касалхонаси ўзининг 70 йиллик юбилейини нишонлади.

Бугунги кунда клиник касалхона республикамизнинг энг йирик соғломлаштириш марказларидан биридир. У бир пайтнинг ўзида 1100 беморни қабул қила олади.

Суратда: операциядан сўнг. Сиз хирурглардан (чапдан ўнгга) С. Шокиров, А. Алиев ва Р. Нурхўжаевларни кўриб турибсиз.

С. Величкин, А. Рисқиев фотоси. ЎзТАГ.

• Шахмат бурчаги

Халқаро арбитр М. МУҲИДДИНОВ бошқаради

III. ЎЙИННИ ҚАНДАЙ БОШЛАШ КЕРАК?

Дастлабки босқичда, дарвоқе, бутун шахмат партияси давомида ҳам ҳар бир темп қимматлидир. Шунинг учун дебютда бошқалари ривожланмай туриб, битта сипоҳнинг ўзини беҳожат икки марта (айниқса уч марта) юриш ярамайди, чунки шу вақтда ана шу битта ва балки иккита сипоҳ жангга киритилиши мумкин. Бунга олдинги машғулотимизда қисман ишонч ҳосил қилган эдик. Уларни янги жойга олиб ўтишга вақт кетказмаслик учун сипоҳларни бирданига энг актив позицияларга чиқариш керак.

Бошловчи шахматчилар жуда яхши кўрадиган чеккадаги пиёдаларни бемақсад суриш ҳам койишга лойиқдир. Машҳур гроссмейстер Р. Шпильман (1884—1942) «Дебютда пиёдаларни суришда эҳтиёткор, ҳаттоки хасис бўлинг ва аввало учта мақсад: ривожланиш, ривожланиш ва ривожланишни кўзланг!», деб таълим берган эди.

Одатда вақтида рокировка қилмаслик ва шунингдек ўз сипоҳларини бошқа доналарнинг ўйинга тез чиқишига халақит берадиган ҳолда ривожлантириш кучларни сафарбар қилишни кечиктиради.

Ривожланишда рақибдан ўзиб кетиш, унинг энг заиф пунктларига муваффақиятли ҳужум қилиш учун шарт-шароитлар яратади. Аммо, бошловчи шахматчиларни озгина дона иштирок этувчи, тайёрланмаган актив ҳаракатлардан (фақат рақиб қўпол хато қилиб қўймаган бўлса) огоҳлантириб қўйиш лозим. Икки-учта сипоҳ билан қилинадиган бундай тезпишар ҳужумлар кўп ҳолларда таққа тўхтаб қолиб, ҳужум қилаётган томон бемаҳал ҳамлалари учун таъзирини ейишга тўғри келади.

Сафарбарлик даври тугагандан кейин дарҳол актив операцияларга қўшила олиш, рақиб қўшинлари билан мот ҳолда жанговар тўқнашувга киришиш ҳамда ташаббус учун курашиш мақсадида, албатта, сипоҳларни энг муҳим магистраль — диагональ ва вертикалларда ривожлантириш керак.

Битта машқий партияни кўриб чиқайлик.

Оқлар: В — Қоралар: Г

1. e4 e5 2. Кf3. Яхши ривожлантирувчи юриш, айни вақтида оқ от e5 пиёдасига таҳлика туғдирди.

2...Фf6? Фарзиннинг бу ҳуружи ҳам яхши эмас. e5 пиёдасини от билан ҳимоялаш — 2... Кc6 ёки пиёда билан қўриқлаш — 2...d6 яхшироқ эди. 2... Cd6 ёмон, чунки d6 даги фил d7 пиёдасининг йўлини тўсиб қўяди, ўз навбатида у c8 даги филни ҳаракатчанлигини чеклайди. 2...Кf6 ёки 2...f5 йўли билан e5 пиёдасига қарши ҳужум (контратака) қилиш ҳам мумкин.

3. Сc4. Бу ерда 3. Кc3 ҳам чакки эмас.

3... Фg6? «Пиёдахўрлик»нинг типик кўриниши. Қоралар икки ёқлама зарба кўмагида бир пиёдани ютиб олади, лекин ривожланишда жуда орқада қолади. 3... Сe5 ўйнаб, филни ривожлантириш яхшироқ эди.

4. О—О Ф:e4 5. С:f7+! Энди икки ёқлама зарба бериш навбати оқларга келди.

5 ...Крe7 Агар 5...Кр:f7? бўлса, 6. Кg5+ билан фарзин ютилади. 5. ...Крd8 га эса 6 К:e5! бўлади ва 6... Ф:e5 мумкин эмас, чунки ЛeI— бу ҳам фарзиндан ажрашга ёки руҳ билан e8 дан мот бўлишга олиб боради.

6. ЛeI Фf4 7. К:e5 Фf5. Қоралар фарзинини қутқармоқда. (8. Кg6+ ва 9. К:f4. хавфи туғилган эди), лекин бошқа нохушликлардан қутила олмайди. Бордию, қора шох 7... Крd6 дан кейин ўзини ўту чўққа уришга ботинганда оқлардан ижодкоронароқ ўйнаш талаб этиларди. Қоралар энди нажот топа олмайди — фарзинни эрта чиқарганлиги учун жазодан қутилолмайди.

8. g4! Фf6. Ёки 8... Фg5 9. Кf3+

9. Кg6+ +Кр:f7? қора шох 9... Крd6 дан кейин бирмунча вақт тоза ҳавода нафас олиб туриши мумкин эди, лекин бу ҳалокатни вақтинча ҳис қилишдан бўлак нарса бўлмасди.

10 .К:h8X. Бу антиқа мотни диаграммада келтириш жоиз.

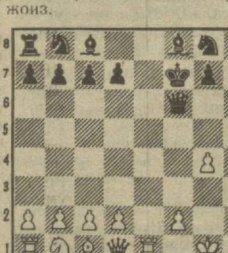

Жавобингизни текшириб кўринг.

№ 232да қуйидаги масала берилган эди. Оқлар — Крd4 Фf8, Сb4; қоралар — Крg6. Уч юришда мот.

Ечими: 1. Крe4! Крh7 2. Фf7+; 1... Крg5 (h5) 2. Фf5+

Бунинси — вазифа.
Масала. 4 юришда мот.

Редактор Л. ҚАЮМОВ.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

РЕСПУБЛИКА КЎНГИЛЛИ ЎТ ЎЧИРИШ ЖАМИЯТИНИНГ СЪЕЗДИ ОЛДИДАН

Республикамиз йил сайин ўсиб, камол топмоқда. Янги шаҳарлар қад кўтармоқда, боғ-ҳовли ва ишчи посёлкалари ободонлашиб, проспект ва кўчалар чирой очиб бормоқда. Уй-жой қурилиши жадал суръатлар билан давом этмоқда. Фақат янги қуриб битказилган уйларгина эмас, балки эски уйлар ҳам газ билан таъминланиб, улар ҳар хил электр асбоблар билан жиҳозланмоқда. Ҳозир, айтиш мумкинки, ҳар хил рўзғор химияси буюмларидан фойдаланмайдиган оила топилмаса керак.

Бироқ айрим қишлоқ аҳолиси яшайдиган районларда керосин чироқ, керогаз, примуслардан фойдаланадиган хонадонлар ҳам йўқ эмас. Саноат корхоналарида ёнувчан ва тез ўт оладиган материаллар кўп миқдорда жамланган.

Булар барчаси турар жой биноларида ҳам, халқ хўжалиги объектларида ҳам жиддий ёнғин чиқиш хавфини келтириб чиқармоқда.

Тажрибадан маълумки, турар жойларда ва ишлаб чиқаришда ёнғин содир бўлишининг асосий сабаби ёнғин хавфсизлиги қоидаларини билмаслик ёки билса ҳам амал қилмасликдир, шунингдек, оловга эҳтиётсизлик билан муносабатда бўлиш, электр иситиш приборлари ва рўзғор химияси буюмларига бепарволик қилиш, иситиш печларидан, электр симлари, ҳар хил ток қабул қилиш мосламалари ва газ плиталаридан фойдаланиш қоидаларининг бузилиши ҳам, болаларнинг ўт билан ўйнашиши ҳам, сантехника ускуналарини ремонт қилишда техника хавфсизлиги қоидаларининг бузилиши ҳам ёнғин чиқишига сабаб бўлади.

Ёнғинлар ва у билан боғлиқ талофотлар статистикаси қайғули. Олов халқ мулки ва кишиларнинг шахсий мулкинигина эмас, муқаддас ёдгорликлар, маданий мерос хазиналарини ҳам аёвсиз барбод қилади. Олов шафқатни билмайди ва бепарволикни кечирмайди. Бу хавфни мутлақо унутмаслик керак!

Ўзбекистонда 1946 йилда ташкил этилган Кўнгилли ўт ўчириш жамияти ёнғинларнинг олдини олиш бўйича катта иш олиб бормоқда. Ҳозирги пайтда республика территориясида 178 та шаҳар ва район жамиятлари фаолият кўрсатмоқда. Саноат объектлари ва турар жойларни ёнғиндан муҳофаза қилишни таъминлаш борасида бу жамиятлар катта иш олиб бормоқда.

Ўзбекистонда ёнғинга қарши мардларча курашганлардан 432 киши, шу жумладан ёнғиндан муҳофаза қилиш ходимларидан 275 киши, 55 та ҳарбий хизматчи, 99 та граждан аҳоли, 7 та бола «Ёнғинда жасорат кўрсатгани учун» медали билан мукофотланган.

Ўзбекистон республика кўнгилли ўт ўчириш жамиятининг яқинда бўладиган II съездида инсон меҳнатидан бунёдга келган барча нарсаларни оловдан сақлаб қолиш, халқ хўжалигининг барча соҳаларида ёнғин хавфсизлигини таъминлаш,гражданларнинг шахсий мулкини ва совет кишиларининг ҳаётини ёнғиндан муҳофаза қилиш чоралари билан боғлиқ биринчи даражали масалалар кўриб чиқилади.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКА КЎНГИЛЛИ ЎТ ЎЧИРИШ ЖАМИЯТИ (телефон 33-37-94).
«СОЮЗТОРГРЕКЛАМА» БУТУНИТТИФОҚ БИРЛАШМАСИНИНГ ЎЗБЕКИСТОН АГЕНТЛИГИ (телефон 45-37-24).

«СТАХАНОВУГОЛЬ» ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИРЛАШМАСИ (Донбасс)

кўмир шахталаридаги ер остги ишларида тозалаш забойи кон ишчиси ҳамда кон қазилмалари проходкачиси касбларида ишлаш учун 20 ва ундан катта ёшда бўлган йигитларни

ТАКЛИФ ЭТАДИ

Ишчиларни қабул қилиш шартлари масалалари бўйича қуйидаги адресга мурожаат қилинсин: Тошкент шаҳри, Т. Шевченко кўчаси, 64-уй. Аҳолини ишга жойлаштириш бюроси. Телефон 55-72-56.

●

Ўзбекистон ССР Маданият министрлиги

М. ТУРҒУНБОЕВА НОМИДАГИ ЎЗБЕКИСТОН ССР ДАВЛАТ ХАЛҚ РАҚС «БАҲОР» АНСАМБЛИ

1988 йил 26 декабрдан бошлаб 1989 йил 10 январга қадар мактаб ўқувчиларининг қишки каникул кунларида «Баҳор» концерт зали биносида

ТЕАТРЛАШТИРИЛГАН ЯНГИ ЙИЛ

ТОМОШАЛАРИНИ ЎТКАЗАДИ

Ўқувчиларга совғалар топширилади.

Коллектив бўлиб тушиш буюртмалари қабул қилинади.

Адрес: Тошкент шаҳри, Намойишлар хиёбони, 5-уй. В. И. Ленин номли майдон.

Справкалар учун телефонлар: 39-46-08, 39-46-09, 39-46-10.

Корхоналар, ташкилотлар ва муассасаларнинг раҳбарлари

ДИҚҚАТИГА!

ЎЗБЕКИСТОН ССР СУВ ХЎЖАЛИГИ ҚУРИЛИШИ ДАВЛАТ КОМИТЕТИ

ТУГАТИЛДИ

Даъволар 25 декабргача тугатиш комитети томонидан қуйидаги адресда қабул қилинади: 700011, Тошкент шаҳри, Абай кўчаси, 6-уй.

●

Корхоналар, ташкилотлар ва муассасаларнинг раҳбарлари

ДИҚҚАТИГА!

Тошкент шаҳар ижроия комитети маҳаллий саноат бошқармасининг

ТОШКЕНТДАГИ ХЎЖАЛИК-УЙ-РЎЗҒОР БУЮМЛАРИ ЭКСПЕРИМЕНТАЛ ЗАВОДИ

ТУГАТИЛДИ

Даъволар 18 декабргача қуйидаги адресда қабул қилинади: 700070, Тошкент шаҳри, Карл Либкнехт кўчаси, 118-уй.

●

«УЗАГРОСТРОЙМЕХАНИЗАЦИЯ» РЕСПУБЛИКА ТРЕСТИ

1988 йил 21 ноябрдан

ТУГАТИЛДИ

Даъволар 25 декабргача қуйидаги адресда қабул қилинади: 700143, Тошкент шаҳри, Луначарский шоссеси, 235-уй. Телефонлар: 65-06-46, 65-81-52.

• Тингланг, томоша қилинг

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

3 ДЕКАБРЬ, ШАНБА

МТ-I. 7.00 — «120 минут». 9.05 — Нега ва нима учун? 9.35 — Визнинг қаҳрабо. 10.15 — Уй академияси. 10.45 — Ҳаракат хавфсизлиги учун. 11.15 — Концерт. 11.45 — Ҳужжатли фильм. 12.15 — Социализм мамлакатларида. 12.45 — Жаҳон халқларининг ижоди. 13.15 — Фильм-концерт. 14.00 — Ҳайвонот оламида. 15.00 — Дунё воқеалари. 15.20 — Ҳамма учун ва ҳар бир киши учун. 15.55 — Бутуниттифоқ журналхонлар конференцияси. 17.35 — Халқаро программа. 18.35 — «Оқ бим Қора қулоқ». 1 ва 2-сериялар. 21.30 — Время. 22.20 — Совет телевидениесида Америка Ти-би-эс телекомпаниясининг кечаси.

МТ-II. 8.30 — Гимнастика. 8.45 — Бир актёр театри. 9.50 — Здоровье. 10.35 — Портретлар. 11.20 — Дин ва жамият. 11.55 — Тараққиёт. Ахборот. Реклама. 12.40 — XX аср рус санъати. 13.35 — Педагогика ҳамма учун. 13.55 — Бутуниттифоқ аҳоли рўйхати. 14.25 — Мўъжизасиз мўъжизалар. 15.25 — «Алла». Фильм-спектакль. 17.30 — Мультфильм. 17.40 — Ҳужжатли фильмлар. 18.10 — Братислава тантаналари фестивалининг концерти. 18.40 — Ҳаракат хавфсизлиги учун. 18.45 — 1988 йил қўшиқлари. 20.30 — Хайрли тун, кичкинтойлар! 20.45 — Акробатика. 21.30 — Время. 22.20 — «Чертқилар». Бадиий фильм. 23.30 — Янгиликлар.

ЎзТВ-I. 9.00 — «Ассалому алайкум». 10.00 — Шанба экрани. 10.30 — Саломат бўлинг! 11.00 — «Рикки-Тикки-Тави». Бадиий фильм. 12.20 — Нафосат. 13.35 — Замандас. 14.35 — Лирик концерт. 15.15 — Ишонч. 15.45 — Техника ижодиёти мактаби. 17.45 — Тенгдошлар. 18.30 — Халқ таълими муаммолари. 19.30 — Санъат олами. 20.00 — Ахборот. 20.20 — — Сенинг кунинг. 20.30 — Ахборот. 20.50 — Дала меҳнаткашлари учун концерт. 21.30 — Время. 22.20 — Санъат усталари. 23.20 — Илмий-оммабоп фильм.

ЎзТВ-II. Фрунзе. 18.05 — Мультфильм. 18.20 — Реклама. 18.35 — Ўш, Эргуу. 19.40 — Поэзия экрани. 20.00 — Мезгил. 20.30 — Тверскда 13 кеча. 21.30 — Время. 22.20 — «Қизил олма». Бадиий фильм.

РАДИО

БИРИНЧИ ПРОГРАММА. 8.30 — Ўзбек халқ қўшиқлари. 9.30 — Танишинг: янги овозлар. 10.15 — Гулшан. 11.30 — Ёшлик. 12.10 — Строитель Узбекистана. 12.30 — Сиз ёқтирган қўшиқлар. 12.50 — Шеърий лаҳзалар. 13.00 — Ўзбекистон чорвадори. 13.30 — Хатларингизни ўқиб... 14.00 — Қишлоқ хўжалик ходимлари учун эшиттириш. 15.30 — «Каштанка». Радиоинсценировка. 16.00 — Совет Иттифоқига хизмат қиламан! 17.00 — Музикали радиопочта. 18.15 — Фан уфқлари. 18.30 — «Хоразм қўшиғи». Операдан парчалар. 19.20 — Ёшлик. 19.50 — Халқаро кундалик. 21.10 — Шанба оқшомида. 22.45 — А. Шукуров куйлайди. 23.00 — Оқшом тўлқинларида.

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ
(«Советский Узбекистан»)
Орган ЦК Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР
Издается на узбекском языке

Редакция адреси: 700083, ГСП, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.

Хатлар ва оммавий ишлар бўлими телефонлари — 33-21-43, 32-53-16, 32-53-20, 32-53-21, 33-11-49, 32-54-06.